

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/ВМ 05/4-02 бр.946/1-XV/ I 12
1.6.2017. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду на својој XI редовној седници, одржаној 1.6.2017. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило је Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: СЛИКА АФРИКЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ (1945-1991), докторанда Немање Радоњића.

За ментора је одређена проф. др Радина Вучетић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Данијел Синани

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
04/1-2 бр. 6/267 (број захтева)	
1.06.2017. (датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Слика Африке у Југославији (1945-1991)

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Немања (Радула) Радоњић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски факултет, Београд

Година дипломирања: 2013.

Назив мастер рада кандидата: _____

Слика Балкана у часопису "National Geographic" (1888-2013)

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: Филозофски факултет, Београд

Година одбране мастер рада: 2014.

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 1.06.2017.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	В.Д.ДЕКАНА
	<u>Проф. др Данијел Синани</u>

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Немању Радоњића

Име и презиме ментора: Радина Вучетић

Звање: Ванредни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. Р. Вучетић, *Кока-кола социјализам. Американизација југословенске популарне културе шездесетих година XX века*, Београд: Службени гласник, 2012, 2015, 2016.
2. Р. Вучетић, *Монопол на истину. Партија, и цензура у СРБији шездесетих година XX века*, Београд: Цлио, 2016.
3. Mark James, Apor Peter, Vučetić Radina, Oseka Piotr, „'We Are with You, Vietnam': Transnational Solidarities in Socialist Hungary, Poland and Yugoslavia“, *Journal of Contemporary History*, July 2015, vol. 50, no. 3, 439-464.
4. R. Vučetić, „Violence against the Antiwar Demonstrations of 1965–1968 in Yugoslavia: Political Balancing between East and West, *European History Quarterly*, Volum 45, Number 2, April 2015, 255-274.
5. Р. Вучетић, „Речник с проблематичним речима: случај забране Московљевићевог Речника“, *Годишњак за друштвену историју*, 1 (2016), 65-82.
6. Р. Вучетић, „Америчка 'јавна дипломатија' у социјалистичкој

Југославији 50-их и 60-их година XX века“, *Токови историје*, 1(2014), 75-103.

7. Р. Вучетић, „Трубом кроз гвоздену завесу – продор цеза у социјалистичку Југославију“, *Музикологија*, 13/2012, стр. 53-77

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са СЦИ, ССЦИ, АХЦИ или СЦИе листе, као и Матх-Нет.Ру листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата СЦИ, ССЦИ, АХЦИ и СЦИе листе, као и ЕРИХ листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као М24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као М11, М12, М13, М14, М41 и М51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

В.Д. ДЕКАНА ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Данијел Синани

Образложење предлога теме докторске дисертације

Слика Африке у Југославији (1945-1991)

Предмет истраживања

Предмет истраживања предложене докторске дисертације је слика¹ Африке у социјалистичкој Југославији у периоду 1945-1991. Југословенски простор и афрички континент имали су јако слабе контакте до Другог светског рата. У периоду Хладног рата везе између Југославије и Африке били су на историјском врхунцу. Првобитно су у Африку путовали и о њој говорили и писали политичари; да би са све већим обимом сарадње велики број Југословена дошао у додир, или директно са самим континентом, или са његовим репрезентацијама. До раних шездесетих Африка је већ постала важан и неодојив део југословенске имажинације, нарочито када је реч о југословенском међународном угледу, представљању југословенског унутрашњег друштвено-политичког модела и спољне политике (односно била је уграђена у југословенски *посебни пут*),² а то ће место задржати до касних осамдесетих. Африка је, дакле, постала важан део симболичке географије и чест сегмент југословенског политичког, јавног и научног дискурса и била је део „далеких, али пријатељских земаља“ како је гласила једна, многуупотребљавана југословенска фраза из времена социјализма.

Југословенски сукоб са Информбироом те неповерење према Западу и тражење адекватног спољнополитичког курса, имајући у виду и унутрашње, етничке и идеолошке поделе у Југославији (као и поделе унутар саме партије) довеле су творце југословенске

¹ У смислу *репрезентација*, виђење „Другог“; *енг. image, representation, image of the „Other“*.

² Под југословенским *посебним путем* овде подразумевамо оно што на пример Холм Зундхаузен сумира у четири тачке: несврстаност, транснационализам, самоуправљање и релативна либерализација система. У: Зундхаузен, Холм, *Историја Србије од 19 до 21. века*, стр. 387; Твртко Јаковина дефинише југословенски *посебни пут* кроз три тачке: социјализам, самоуправљање, несврстаност У: Jakovina, Tvrtko, "Titos Yugoslavia as The Pivotal State of the Non Aligned". У: *Tito- Viđenja i tumačenja*, (ур.) Olga Manojlović Pintar, Beograd 2011. стр.389; Поједини аутори су у скорије време почели да преиспитују и друге аспекте "посебног пута" Југославије нпр. у стварању новог културног идентитета: Zimmermann, Tanja: *Der Balkan zwischen Ost und West. Mediale Bilder und kulturpolitische Prägnungen*.Wien; Köln; Weimar: Böhlau 2014.

спољне политике, „из изнудице“ пред врата Трећег света.³ Тај, "нови свет", од Другог светског рата преживљавао је трансформацију у много чему сличну југословенској; истовремено прожету невероватним оптимизмом нових идеја и бруталношћу њихових девијација. У том свету стајала је Африка, са којом Југославија није имала скоро никаквих контаката и о којој није имала великих сазнања, а која је тада пролазила кроз највећу промену од колонијалног освајања.⁴

Не треба упасти у замку и сматрати да су афричке земље биле пасивни партнери овог хладноратовског повезивања; у ствари таква претпоставка би перпетуирала један дуговечан стереотип о Африци. Ове младе државе ослобођене колонијалног јарма, управо су активно тражиле помоћ и подршку на путу ка модернизацији, економској независности и културној еманципацији. Суперсиле су ово препознале врло рано па су се, уз већ присутне бивше колонијалне метрополе, укључиле у „велику игру“ на афричким просторима стрепећи да Африка не постане „стратешка резерва капитализма“ или „плен социјализма“.⁵ Југославија је почела да се надмеће за утицај на континенту већ раних педесетих. У том смислу, Африка је у Југославији замишљана као жариште борбе за слободу и утврда несврстаних држава које марширају (с времена на време) ка социјализму „различитим путевима“ и сопственим темпом.⁶ Самим тим, ово истраживање биће

³ Jović, Dejan *Yugoslavia: A state that withered away*. London, Purdue University Press 2007, стр. 14. Јовић пише да је идеја о "Другоме" у социјалистичкој Југославији била везана за опасност од СССР-а; О истој опасности, али и о опасности приближавању Западу види посебно занимљиве записе Јосипа Броза У: Simić, Pero, *Titov dnevnik*, Beograd 2011; Истакнути историчар и истраживач несврстаности, Драган Богетић, примећује да је Западна Европа била перципирана као "много даља...и као много већа опасност... него просторства Азије и Африке".У: Bogetić, Dragan, *Nova strategija jugoslovenske spoljne politike 1954-1961*, Beograd 2008. стр. 8. Види и текст у којем је Богетић сумирао своја обимна истраживања о несврстаности: Bogetić, Dragan, "Tito i nesvrstani. Iskušenja na stvaranju asocijacije" . У: *Tito- Viđenja i tumačenja*, Beograd 2011.

⁴ Meredith, Martin, *Fate of Africa. A history of Continent since independence*, London 2011. стр. 10.

⁵ САД се већ раних педесетих инсталирала на етиопским висоравнима, док је СССР са Хрушчовљевим открићем Трећег света кренуо у активну политику освајања позиција и подршке антиколонијалним револуцијама, најпре у Египту. За краћи преглед америчке активности у Африци види: Waters Anthony Jr, Robert (ed), *Historical Dictionary of United States-Africa Relations*, The Scarecrow Press. Lanham, Maryland. Toronto. Plymouth, UK, 2009; Gleijeses, Piero, *Conflicting Missions. Havana, Washington and Africa 1959-1976*, University of North Carolina Press 2002; За преглед совјетске активности види: Shubin, Vladimir (ed.), *The Hot Cold War. The USSR in Southern Africa*, Pluto Press 2008; Matushevich, Maxim (ed.), *Russia in Africa. Africa in Russia*. Africa World Press 2007.

⁶ Вицај Прашад, писац запажене студије о Трећем свету, пише да су многе нове државе Трећег света, сусревши се са проблемима развоја и државног јединства, на један или други начин, испробале/разматрале неку врсту социјализма. Vijay Prashad, *The Darker Nations. Peoples history of the Third world*, The New Press 2008. стр. 9; Југославија се са новим програмом СКЈ из 1958. идеално позиционирала за савез са разноликим елитама Трећег света те је у програму СКЈ донетом на Седмом конгресу 1958. стајало: "Циљеви

значајно и за проучавање тог, југословенског "трећег" пута. Имајући у виду изузетност положаја Југославије очекујемо слику Африке која се разликује и од западне (колонијалних сила и САД) и од источне (СССР и Источног блока). Специфичност југословенског полазишта огледа се пре свега у недостатку колонијалног искуства, аутентичној револуцији, успешном удаљавању од совјетског блока те њеном важном положају, „прве међу једнакима“, у покрету несврстаних. Са таквим геополитичким и симболичким положајем и приступом Трећем свету, „далеким и њој непознатим цивилизацијама“ по речима Драгана Богетића,⁷ настаје специфична слика афричког „Другог“.

Африка је у прошлости била жртва генерализација, симплификација историје и праисторије, стереотипа и измишљотина од почетака историје до данас.⁸ Цитирајући Емануела Валерштајна, Зоран Ћирјаковић каже да Африка носи „негативни геокултурни опис.“⁹ Поглед „извана“ на Африку свакако има корена у психологији људи. Већина људи је у разним временима у страним културама, а нарочито у Африци, желела да види „неку врсту чудовишности и скандала“.¹⁰ У време Хладног рата слика Африке на Западу полако је "чишћена" од колонијалних стереотипа и расизма који су од 1840-их чинили главне обресе поимања континента. Пад европске моћи значио је и појаву јачих „афричких“ гласова,¹¹ а и европских што доводи до великих помака у критици јавног и научног дискурса и тиме даје алтернативну слику Африке.¹² Ипак, 1960-те су биле по много чему кључне за промену слике Африке у научном дискурсу. Овај период ослобођења афричких народа, период афрооптимизма, потакао је и оснивање одсека за афричке студије у Британији те у САД¹³ године и оснивање стручних часописа¹⁴. Једна од кључних личности у овом процесу био је Британац Базил Дејвидсон чија су дела, која се користе и данас,

социјализма су исти, али их народи остварују - из најразличитијих субјективних и објективних разлога - различитим путевима и средствима. Види више у: *Програм Савеза комуниста Југославије. Усвојен на Седмом конгресу Савеза комуниста Југославије 22-26 априла 1958. године*, Комунист, Београд, 1980. стр.31.

⁷ Bogetić, Dragan, "Tito i nesvrstani. Iskušenja na stvaranju asocijacije" . У: *Tito- Viđenja i tumačenja* стр.407.

⁸ Derricourt, Robin, *Inventing Africa. History, Archeology and Ideas*, Pluto Press 2011. стр.6.

⁹ Ћирјаковић, Zoran, *Globalna Afrika, Arhipelag*, 2012. стр.63.

¹⁰ Levi Štros, Klod. *Rasa i kultura. Rasa i istorija.*, Karpoš 2012.стр.36.

¹¹ Један од најзначајнијих био је Франц Фанон, писац дела попут „Црна тела, беле маске“, „Презрени на свету“ итд.

¹² О постколонијализму види више у: Young, Robert, *Postcolonialism. A historical introduction*. London 2001.

¹³ 1960. односно 1968 године.

¹⁴ Нпр. *Journal of African History*.

променила поглед на Африку, бар у научној јавности..¹⁵ Међутим, чак и у науци и међу интелектуалцима било је отпора. Тако је чувени историчар Хју Тревор Ропер седамдесетих запањено нигеријског писца Чинуа Ахебеа тврдњом да афричка историја не постоји и потакао га да напише најпознатију критику слике Африке на Западу до данас.¹⁶ Доказ да се слика Африке на Западу није у основи променила даје и период од краја 1970-их названих афропесимизам, а може се рећи да такав поглед на континент траје и данас.¹⁷

На Истоку, под диктатом СССР, слика Африке идеолошки је коригована и цео приказ континента служио је као "огледало Запада". Матушевич истиче да је „вештачки совјетски улазак у Трећи свет“ испод „раскошног званичног антиколонијализма“ сакривао „домаћи расизам али званично инспирисану ксенофобију“.¹⁸ Тај „раскошни антиколонијализам и антирасизам“ смештао је расизам само на „неправедни, дивљи Запад“ те говорио совјетским грађанима да је расизам „расточен“ у „новој социјалистичкој свести“.¹⁹ У источном блоку нарочито је занимљив пример Пољске. За слику Африке у Пољској али и за „пробијање“ граница између Истока и Запада најзаслужнији је Ришард Капућински. Он је до данас остао запамћен као један од најобјективнијих путописаца и сведока афричких стварности.²⁰ Треба рећи да је, у условима Хладног рата, "идеолошки Други" по први пут је заменио "културно-географског Другог" као доминантног непријатеља, по тврдњи Милице Бакић Хајден. Џон Луис Гедис започиње своју историју Хладног рата цитатима америчког и совјетског војника, уводећи читаоца у, између осталог, историју менталитета Хладног рата и страха од идеолошког „Другог“.²¹

Почетак југословенског ангажовања у Африци везан је пре свега за антиколонијалне револуције.²² Подршка ослободилачким покретима и државама прво

¹⁵ Дејвидсон је „више од једне генерације био најутицајнији писац“. Његове књиге попут „*African Genius*“ и „*Old Africa Rediscovered*“ промениле су барем делимично негативне и одбацујуће погледе на афричку прошлост. Види више у: Derricourt, R, *Inventing Africa*. стр.120-132.

¹⁶ Achebe, Chinua, *An Image of Africa. Racism in Conrad's Heart of Darkness*, Massachusetts Review 18.1977.

¹⁷ Може се поставити питање шта је тачно навело угледни лист Економист да на крају 20. века, у коме је човечанство можда и највише напредовало, прогласи Африку за „безнадежни континент“ Ћириковић, Z, *Globalna Afrika...*, стр. 63

¹⁸ Matushevich, Maxim (ed), *Russia in Africa. Africa in Russia*. Africa World Press 2007. *Introduction* стр.117.

¹⁹ Quist Adade, Charles, *From Paternalism to Ethnocentrism: Images of Africa in Gorbachev's Russia, Race and Class* 46 (4) 2008. стр.81.

²⁰ Ћириковић, Z, *Globalna Afrika...*, стр.226.

²¹ Gaddis, John Lewis, *The Cold War. A New History*, Penguin Press, New York 2005.

²² Dimić, Ljubodrag, Bogetić, Dragan, *Beogradska konferencija nesvrstanih zemalja 1-6 septembar 1961: prilog istoriji Trećeg sveta*, Zavod za izdavanje udžbenika, Beograd 2013. стр. 126.

долази у форми пошиљки оружја и политичке подршке у УН-у, а истичу се примери Алжира и Египта. Југославија ће до касних осамдесетих помагати ослободилачке покрете у Африци.²³ У УН-у Југославија се нарочито ангажовала око питања Југа Африке све до касних 1980-их, а остала је међу земљама које никада нису успоставиле односе са Јужном Африком.²⁴ Југославија је врло рано кренула и у економску сарадњу и "офанзиван наступ" у земљама Африке.²⁵ Југословенска самит дипломатија ангажовала је велику скупину афричких земаља у УН-у и око специфичних криза и на већим питањима антирасизма, апартхејда итд. Сама Југославија и Југословени ангажовали су се у малтене свим важнијим питањима у Африци.²⁶ На крају, политика несврстаности, свакако најјача симболичко-политичка веза између Југославије и афричких земаља, допринела је експанзији контаката и представља сигурно најважнију југословенску политику према Африци коју треба имати на уму.

После раскида са СССР југословенски комунисти су још неко време гајили идеолошку оштрицу према „Другом“ те је приступ различитим режимима у Африци био обојен и неразумевањем. Након тога на делу ће бити пре свега механизми хуманизације, умањивања разлика и тражења заједничког са културно-географским и идеолошким „Другим“, који је постојао у Африци. Иако је социјалистичка Југославија на све начине покушала да прекине са прошлошћу прве Југославије, ипак су њена наука, политика и култура били део ширег европског миљеа. Југославија јесте била и европска земља; и земља људи који су у своје време ипак били перципирани као „белци“. Ипак, Југославија је била и лимиална, балканска земља Европе, са несигурним симболичким положајем и прошлошћу која је у социјалистичком дискурсу описивана као „безгрешна“ у смислу да је Југославија увек била на страни „презрених на свету“. Управо та ауторепрезентација Југословена као „потлачених“ и сам дискурс потлачености као веза са афричким народима биће још један важан део испитивања, а та југословенска „лиминалност“, припадање и неприпадање Западу/Европи специфичан фактор слике „Другог“.

²³ Педесетих су главни примаоци помоћи били ФЛН (Алжир) и Мау Мау (Кенија), а 1980-их су то били SWAPO (Намибија) и Polisario (Западна Сахара).

²⁴ Jovanović, Jadranka, *Jugoslavija i Savet bezbednosti 1945-1985*, Beograd 1990 стр. 56-61.

²⁵ Bogetić, Dragan, *Nova strategija spoljne politike Jugoslavije 1956-1961*, Institut za savremenu istoriju, Beograd 2006. стр. 154.

²⁶ Од првих револуција у Египту, првих великих криза у Суецу и Конгу, до великих конфронтација крајем 1970-их у Етиопији и Сомалији, поводом независности Зимбабвеа итд.

Хронолошки оквир (1945-1991) одабран је из више разлога. Прво, не постоји студија која покрива сарадњу Југославије са Африком у овом периоду, а такође не постоји студија која истражује слику Африке у Југославији у време Хладног рата. Друго, то је било време када су контакти два простора били на врхунцу. Треће, овако широк оквир даће нам прилику да слику пратимо од њених зачетака под совјетским утицајем (1945-1948),²⁷ до проналажења нове политике и тиме новог виђења света половином педесетих, преко "херојског доба несврстаности",²⁸ до последњег периода када унутрашњи проблеми Југославије али и Африке, мењају перцепцију Африке у Југославији.²⁹ Четврто, оваквим оквиром би се избегло и везивање слике Африке за личност Јосипа Броза Тита.

Циљеви истраживања

Основни циљ истраживања јесте да на основу извора и релевантне литературе утврдимо доминантне представе о Африци у југословенској политичкој елити, стручњацима, културној елити, као и код обичних људи. Потом се уз помоћ тих сазнања може вршити поређење представа о Африци и међу самим групама, и са другим државама, односно интелектуалцима, стручњацима, политичарима и обичним људима на другим местима у том периоду. Синтеза оваквих закључака позиционираће Југославију у хладноратовском свету и допунити њену симболичку географију о Трећем свету.

Главни циљеви истраживања биће да пружимо одговоре на питања, а која нису до сад постављана у историографији и то: Шта је за социјалистичку Југославију значила Африка? Колико је Африка била присутна у југословенској политици, науци, култури и свакодневници? Који су били главни утицаји на формирање слике Африке у Југославији? Како се слика Африке мењала у току четири деценије? Како је стварана „жељена“ слика "Другог" и које су импликације политичког зближавања југословенског и афричких народа на репрезентацију Африке? Колико је Африка перцепирана као „Други“, а колико су културно-географске разлике порицане у корист политичког зближавања? Како се

²⁷ У овом периоду Љубодраг Димић види: "пропагандом и идеологијом одређену слику стварности". У: Dimić, L.Bogetić, D., *Beogradska konferencija...*, стр.135; Такође види: Rubinstein, Alvin, *Yugoslavia and the...*, стр. 27.

²⁸ Rubinstein, Alvin, *Yugoslavia and the...*, стр. 72.

²⁹ За овај, последњи период нарочито су важни мемоари и искази савременика. Поред мемоара чији је шири списак дат у библиографији аутор је слушао предавања бившег министра Будимира Лончара (Грац, Београд) те направио интервјуе са бившим актерима из света дипломатије Чедомиром Штрбцем, Данилом Милићем, Милојем Поповићем, који, у недостатку архивске грађе за последњи период потврђују важност и оправданост овако широког хронолошког оквира.

слика Африке у Југославији разликовала тј. на који начин је била слична хладноратовској слици на Западу и Истоку? Да ли је Африка гледана као монолитна историјско-географска целина тј. како је дељена (нпр. на надсахарску и субсахарску, "црну" и "арапску")? Да ли се појединим народима/земљама или свим народима/земљама приписују одређене карактеристике и које? Да ли је најважнији оквир проматрања афричких земаља марксизам, несврстаност, културно-географска удаљеност или пак идеолошка блискост те које су идеолошке, менталитетске или историјске карактеристике југословенских народа узимане као „мост“ ка афричким? Каква је била ауторепрезентација Југославије у Африци? Колико је Африка била само начин ојачавања слике „успешне“ Југославије, а колико су се Југословени позивали на универзалне вредности? Који су дужи временски периоди у којима се може приметити доминатна репрезентације Африке? Који су кључни догађаји узети за промену репрезентације Африке? Које су кључне афричке личности уграђиване у слику „Другог“? Ко су били кључни југословенски стручњаци за Африку? Који су били кључни инострани утицаји на формирање и рад југословенских стручњака/институција које су се у научном и културном свету бавиле Африком? Крајњи резултат нашег истраживања је да Африку у југословенској имагинији представи и анализира на начин на који су то учинили Едвард Саид са Оријентом, Лери Волф са Источном Европом и Марија Тодорова са Балканом. Смештен у миље истраживања Хладног рата, рад би испитао репрезентацију Африке на више нивоа државе и друштва на начин на који то чини и Кристина Клајн са Азијом у америчкој имагинији у раном Хладном рату.³⁰

Основне хипотезе

- ❖ Посебан југословенски положај у идеолошком, али и у културно-географском смислу обликовао је специфичну слику Африке
- ❖ Африка је представљала идеалан полигон за "рекламирање" југословенског модела. Ово "рекламирање" никада није било спрегнуто са захтевима за променом у било ком смислу у већини нових афричких држава, а Југославија је посебно избегавала могућност оптужби за 1. експлоатацију/неоколонијализам 2. наметање социјализма/идеолошки колонијализам

³⁰ Klein, Christina, *Cold War Orientalism. Asia in the Middlebrow Imagination 1945-1961*, University of California Press 2003.

- ❖ Најважнију улогу у изградњи слике „Другог“ није играло историјско искуство сусрета са континентом већ посредно преузимање делова слике па и митова из западне културе/науке тј. радикално супротстављање тим митовима. Југословенска слика Африке потом је или грађена на разбијању или на перпетуирању тих митова у новом руху
- ❖ Разликовала се слика северне и тзв. „црне“ Африке, подсахарске Африке
- ❖ Слика Африке на четири нивоа – политичке елите, стручњака, културне елите и обичног човека разликовала се и у доступним информацијама и у поимању континента
- ❖ Слика Африке грађена је највише на дихотомији потлачени-тлачитељи у различитим епохама и у различитом смислу (економском, војном, културном). Југославија се увек стављала на страну потлачених Африканаца
- ❖ Најважнија имагинарна веза Југославије и Африке била је приврженост несврстаности, а потом дискурс потлачености
- ❖ Будући да повезивање са Африком иницира политичка елита, речник, терминологија и фразе ове елите понављају се и у науци и култури, као и код обичних људи
- ❖ Обични Југословени су слику Африке градили некритички преузимајући репрезентације највише из политичког дискурса, односно комбинујући их са постојећим стереотипима

Метод истраживања

У истраживању би био примењен традиционални историографски метод. Поред тога, ослањаћемо се на антропологију, имагологију, пост-колонијалне и афричке студије. Ослањајући се на историју и на сродне науке, истраживање би покрило разноврсне историјске изворе. Било би немогуће за једног историчара да покрије толики временски период и тако разноврсне односе са читавим континентом. Ипак, користећи различите теоријске приступе могуће је покрити најважније корпусе извора и доћи до научног резултата који ће бити релевантан у смислу испитивања слике „Другог“ али и који ће направити помак у истраживању контаката Југославије и ваневропског света.

Најважнији приступ биће имагологија. Овај теоријски приступ, који се развио из компаративне књижевности педесетих година 20. века, погодан је за текстуалну анализу извора који се баве "страним" земљама и људима, те је нарочито користан када је реч о слици „Другог“. Ослањаћемо се нарочито на издања едиције *Studia Imagologica*. У овој едицији изашло је неколико десетина монографија и зборника. Најзначајнији су методолошки зборници.³¹ При анализи званичне грађе ослонац ће бити нарочито на едицији *Mental Maps and World Leaders*. Теорија репрезентација биће такође коришћена, а нарочито када је реч о анализи фотографске односно визуелне грађе.³²

Врло важан биће и компаративни метод, где би се одређени аспекти слике Африке у Југославији преко релевантне литературе поредили са сликом Африке у Западној Европи, САД, а нарочито у СССР и Источној Европи. У том смислу користићемо антрополошке студија попут који се баве стереотипима о Африци у имагинацији САД,³³ радове Цветана Тодорова.³⁴ Врло важни биће и радови руског историчара Максима Матушевича, који је уредио и најважнији зборник о виђењу Африке на Истоку.³⁵ За компарацију репрезентација али нарочито политичког стварања "адекватних репрезентација Африке" користићемо радове Квина Слободиана који је уредио зборник који се бави поимањем и контактима Источне Немачке и ваневропског света.³⁶

У истраживању биће коришћена и литература из поља пост-колонијалних студија, почевши од радова Едварда Саида о империјализму и односима моћи,³⁷ до Франца Фанона и његовим радовима о колонијализму као систему те потреби отпора колонијализму и неоколонијализму на психолошкој равни.³⁸ У складу са најновијим донетима постколонијалне теорије, у колонијализму се сагледавају и индиректни учесници, односно они који никада нису били колонизатори или колонизовани, а посебно ће бити занимљиво

³¹ Leersen, Joep, Beller, Manfred (eds), *Imagology. The Cultural Construction and Literary Representation of National Character*, *Studia Imagologica* Amsterdam 2007; Zacharievitz, Waldemar (ed), *Imagology Revisited*, Rodopi 2010.

³² Alvarado, Manuel et.al, *Representation and Photography. A screen education reader*, Palgrave 2001.

³³ Keim, Curtis, *Mistaking Africa. Curiosities and Inventions of the American mind*, Westview Press 2013.

³⁴ Todorov, Cvetan, *Mi i Drugi. Francuska misao o ljudskoj raznolikosti*, Biblioteka XX vek, 1995.

³⁵ Matushevich, Maxim (ed), *Russia in Africa. Africa in Russia*. Africa World Press 2007.

³⁶ Quinn, Slobodian (ed.), *Comrades of Colour. East Germany in the Cold War Period*, 2015.

³⁷ Said, Edvard *Orijentalizam*, Beograd 2008; Said, Edvard, *Kultura i imperijalizam*, Beogradski krug 2002.

³⁸ Fanon, Franc *Crno telo, bele maske*, Novi Sad, Mediteran, 2015; Fannon, Frantz, *Toward the African Revolution*, Grove press, New York, 1967.

испитати однос према колонијалном у југословенском миљеу.³⁹ Биће испитано југословенско виђење Африке, али и "нове" југословенске улоге и специфични дискурс који се опире, али и позајмљује од оријентализма и колонијализма; он садржи и има елементе посколонијализма, а нарочито гласно истиче антиколонијализам. У том смислу нарочито ће бити значајни аутори чији су текстови прикупљени у зборнику *The Postcolonial Studies Reader*;⁴⁰ затим Роберт Јанг, са својом темељном анализом односа марксизма, интернационализма, постколонијализма и нарочито ослободилачких покрета на светском Југу.⁴¹ Нарочита пажња биће посвећена тзв. дискурсу потлачености који је функционисао као једна од главних имагинарних веза између југословенских и афричких народа. Наиме, југословенски дискурс о Африци стално је истицао чињеницу да су Југословени слободни од „терета белог човека“ односно историјске кривице за колонијално стање Африке и да су „столећима и сами робовали“.⁴² За испитивање специфичности овог дискурса, ослонићемо се нарочито на радове Хоми Бабе и Гајатри Чакраворти Спивак.⁴³

Поред поменутих приступа, посебна пажња била би посвећена дискурсу о развоју, те би се уз помоћ релевантне литературе испитали југословенски ставови о развоју Африке, али и југословенска ауторепрезентација сопственог развоја. О земљама у развоју доста је дискутовано у Југославији,⁴⁴ а несврстаност је подразумевала и економску еманципацију. Развој Африке велика је тема у светској науци још од 1960-их па би се уз помоћ темељних студија и најутицајнијих новијих дела било испитано колико су

³⁹Преплитање колонијалног, антиколонијалног и постколонијалног примећује Ана Сладојевић у изванредној студији о Музеју афричке уметности. Sladojević, Ana *Muzej afričke umetnosti. Konteksti i reprezentacije.*, Muzej afričke umetnosti 2013.

⁴⁰ Triffin, Helen et. Al. (eds.), *The Postcolonial studies reader*, Routledge, London 2003.

⁴¹ Young, Robert *Postcolonialism. An Historical Introduction*, Blackwell Publishing 2001.

⁴² Социјалистичка Југославија се потпуно дистанцирала од европског колонијалног наслеђа те се симболички ставила на страну Африканаца, у томе да је поредила сопствену "полу-колонијалну" или "ропску" прошлост под Османских царством и Хабзбуршком монархијом са положајем Африканаца у колонијама.

⁴³ Spivak, Gayatri Chakravorty. "Can the subaltern speak" У: *Marxism and the Interpretation of Culture*. (eds) Cary Nelson and Lawrence Grossberg. Urbana, IL: University of Illinois Press, 1988: 271-313.

⁴⁴ Поменућемо овде само скупове у Београду и Љубљани 1966. када је расправљано о развоју Трећег света те Титов говор у Приштини 1967. када је образлагао велике кредите дате афричким земљама, уместо "неразвијеним републикама и деловима Југославије" Види више у: Rubinstein, Alvin, *Yugoslavia and the...*, стр. 213-228.

југословенске идеје о развоју биле евроцентричне.⁴⁵ Да би смо рад ставили у шири контекст користићемо широку литературу из области историје Трећег света,⁴⁶ историје несврстаности⁴⁷ те историје југословенске спољне политике⁴⁸

Необјављена грађа из Архива Југославије чинила би део извора важан за слику Африке у званичним институцијама државе као и за културну и економску сарадњу, те афричких студената у Југославији. Биће обрађен део грађе из Дипломатског архива. Значајни ће бити и Архив Филмских новости и Архив РТС-а. Поред тога необјављена грађа похрањена у Музеју афричке уметности, заоставштина Здравка Печара, историчара, африканисте, оснивача Музеја афричке уметности, и амбасадора у Африци, и Веде Загорац, новинарке, економисте њихових екстензивних путовања и службовања по Африци играла би важну улогу. Уз то истраживање би испитало књижевност, публицистику, путописе, мемоаре, књиге утисака, уџбенике, штампу. Штампа коју би узели у обзир била би широког спектра од *Међународне политике* до *Политике и Борбе* преко илустрованих недељника *Илустрована политика*, до студентских (*Студент*) и војних листова (*Фронт*). На крају истраживања били би обављени интервјуи са већим бројем бивших југословенских радника у Африци као и интервјуи са амбасадорима, дипломатама, путописцима, новинарима и фотографима који су играли значајну улогу у односима са Африком.

Значај истраживања

У домаћој историографији и сродним наукама не постоји студија која се бави сликом Африке у Југославији у наведеном периоду. Ова тема никада није обрађивана ни делимично у досадашњој научној продукцији. Аутори, попут Предрага Марковића, примећују да постоји велики број радова о симболичкој географији Југославије, а само

⁴⁵ Rodney, Walter, *How Europe Underdeveloped Africa*, London 1975.; Williams, Chancelore, *The Destruction of Black Civilization. Great Issues of a Race from 4500 b.c to 2000 a.d.*, Third World Press 1974; Rist, Gilbert, *The History of Development. From Western Origins to Global Faith*. Third edition, Zed Books 2008.

⁴⁶ Prashad, Vijay *The Darker Nations. A people's history of the Third World*, New Press, New York 2007.; Christiansen, Samantha, Scarlet, Zachary A (eds), *Third World in the Global 1960s*, Bergham Books 2013.

⁴⁷ Dimić, Ljubodrag, Bogetić, Dragan, *Beogradska konferencija nesvrstanih zemalja 1-6 septembar 1961: prilog istoriji Trećeg sveta*, Zavod za izdavanje udžbenika, Beograd 2013; Mišković, Nataša et. Al, *The Non Aligned Movement and the Cold War*, London, Routledge 2014; Jakovina, Tvrtko, *Treća strana Hladnog rata*, Fraktura, Zagreb 2011.

⁴⁸ Petrović, Vladimir, *Stupanje Jugoslavije na Bliski Istok*, Beograd 2007.; Bogetić, Dragan, *Nova spoljna politika Jugoslavije 1956-1961*, Beograd 2006.

мали број радова о мапирању света са простора Југославије.⁴⁹ Историчари и други научници који су се бавили несврстаношћу и спољном политиком Југославије додиривали су питање слике „Другог“, нарочито у случају Африке.⁵⁰ Ови аутори отворили су бројна питања о слици Африке у Југославији, али и започели преиспитивање митова о златном добу несврстаности и југословенске спољне политике те слици Југославије у Африци. Такође, ови аутори су истакли и значај слике, било Југославије, било Африке за ту сарадњу, те пажљиво грађење репрезентација али и проблеме у судару „далеких и страних цивилизација“. Истовремено, у иностраној науци налазимо нова испитивања несврстаности,⁵¹ и различитих погледа на спољну политику унутар СКЈ.⁵² Овај замах је врло значајан, јер је од касних 1970-их,⁵³ приметно све веће опадање интересовања за несврстане и сарадњу Југославије и Африке.

Уз то, у светској науци приметна је тенденција испитивања веза Источне Европе и Африке. Наиме, пошто су улога бивших колонијалних сила и суперсила у Африци већ подробно истражена, у историји и другим наукама примећена је „рупа“ у сазнању о контактима Другог света и Африке Трећег света.⁵⁴ У том смислу делови предложене дисертације већ су представљани на међународним конференцијама, колоквијумима, предавањима у току 2015. и 2016. (Лајпциг, Београд, Пула, Скопље, Грац).

Композиција студије

Рад ће се састојати од Предговора, Увода, три поглавља, Закључка и резимеа као и списка извора и литературе.

У Предговору били би дефинисани основни појмови који ће се користити у тексту. Затим би следио детаљан преглед литературе и извора. На крају би се објаснила

⁴⁹ Marković, Predrag, *Mentalne mape u Srbiji: uticaj "Bliskog Zapada". Početne hipoteze za jedno istraživanje Y: Trajnost i promena. Društvena istorija socijalističke i postsocijalističke svakodnevnice u Jugoslaviji i Srbiji*, Beograd 2011. стр. 125.

⁵⁰ Богетић говори о "неутемељеном оптимизму Тита и другова" мислећи на економске аспекте сарадње са Африком, Јаковина износи многе примере виђења Африке у кризним тренуцима али и расизма и солидаризма, Сладојевић на примеру Музеја афричке уметности доноси највише одговора о слици Африке на примеру Музеја афричке уметности.

⁵¹ Mišković, Nataša et. Al, *The Non Aligned Movement and the Cold War*, London, Routledge 2014.

⁵² Kulaa, Rinna Elina, *From Tito-Stalin Split to Yugoslavia's Finnish Connection: Neutralism Before Non-Alignment, 1948-1958*, doktorska disertacija, University of Maryland.

⁵³ Када су на Принстону настале Рубинштајнова књига и књига В. Скота Томпсона Rubinstein, Alvin, *Yugoslavia and the Non Aligned World*, Princeton University Press 1970. Thompson, Scott W., *Ghanas foreign policy, 1957-1966*, Princeton University Press 1969.

⁵⁴ О занимању за ову тему говори и пројекат више европских и америчких универзитета о тим везама под називом *Socialism Goes Global*.

методологија истраживања и различити теоријски приступи који ће бити коришћени у раду.

У Уводу би најпре био представљен кратак преглед најважнијих процеса и догађаја у Африци у Хладном рату, исти такав преглед за Југославију те преглед међусобних односа (са акцентом на политичке и економске односе). Затим би се приказао начин сагледавања Африке кроз историју на глобалном нивоу, потом би био дат кратак преглед доминантних репрезентација Африке у Хладном рату на Истоку као и на Западу. На крају Увода, испитаћемо кратко слику Африке у Југославији до 1945.

Прво поглавље носи назив **Политичка елита и Африка** испитало би како се Африка гледала „иза затворених врата“ у највишим југословенским институцијама, те би се позабавила *"археологијом мисли"*(Фуко)⁵⁵ најрелевантнијих југословенских политичара.

Прво подпоглавље, *Пријатељи Југославије и непријатељи човечанства - оквири симболичке географије Африке* фокусирао би се на испитивање контура симболичке географије Африке, политички "одобрених" погледа на континент и његове делове. Истражало би симболичко мапирање афричких „пријатеља и непријатеља“, стварање хијерархије од "прогресивних" до "репресивних" земаља,⁵⁶ као и слику дуготрајних процеса у Африци: колонијализма, деколонизације, неоколонијализма, развоја социјализма, ширења несврстаности, политике суперсила и дејства других сила.⁵⁷ Такође би испитало дугорочне процене југословенске политике и њихове домаће критике. Црвене линије и основне теме у сагледавању Африке у смислу филозофске географије дала је управо политичка елита, те ће ово подпоглавље бити једна врста дубљег увода у остатак рада. Друго подпоглавље, *Африка на дневном реду - преломни догађаји и југословенско виђење* испитао би расправе у највишим југословенским институцијама у кризним тренуцима на афричком континенту.⁵⁸ Председништво, СИБ, Комисија за међународне односе и везе расправљали су о многим преломним догађајима на континенту,⁵⁹ а управо

⁵⁵ Цитирано у: Burke, Peter, *History and Social Theory, Second edition*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1992 стр.91.

⁵⁶ Симболичку географију југословенског дискурса о Трећем свету па и Африци красе термини попут „далеких, али пријатељских земаља“, „несврстаних подручја“ за земље које су сарађивале са Југославијом, а на дну симболичке хијерархије налазила се Јужна Африка и "португалска империја", као можда највећи „Други“ за Југославију.

⁵⁷ Под другим силама подразумевају се Кина, Куба као и бивше метрополе.

⁵⁸ За преломне догађаје сматрамо ратове, пучеве, природне катастрофе, интервенције, револуције

⁵⁹ Конкретни примери: устанак у Алжиру 1954., криза у Конгу 1960., пуч у Гани 1966, интервенције у Сомалији 1970-их, глад у Етиопији 1980-их итд.

слика "Другог" у овим кризним тренуцима јесте огољенија и представља још један начин да се испита размишљање југословенске политичке елите. Треће подпоглавље, *Герилац, посредник, модернизатор - Тито и Африка* испитало би слику Африке код Јосипа Броза Тита. Тито модернизатор, Тито герилски покровитељ и Тито посредник између Трећег и Првог и Другог света јесу неке од могућих интерпретација његовог односа са континентом, али и могућих призми истраживање слике Африке код најдуговечнијег југословенског вође. Четврто подпоглавље, *Веома различитим путевима у социјализам - партијско-државни врх и Африка*, испитало би слику Африке код партијско-државног врха. Југословенски идеолози и творци спољне политике⁶⁰ су и на афричком континенту испробавали своје теоријске претпоставке, а овај део света, са врло хетерогеним саставом култура, народа и уређења показао се као право искушење али и одличан полигон за трансфер југословенског модела. Однос несврстаности и социјализма, управо је још један проблем који су југословенски комунисти разматрали на примеру Африке. Пето подпоглавље, *Депеше са светског Југа - југословенски амбасадори у Африци* чинило би шест компаративних биографија југословенских амбасадора у Африци.⁶¹ На овај начин истраживање би покрило и људе који су "са терена" извештавали о стању у Африци, а избор је извршен на основу значаја земаља за Југославију али и како би се покрио шири простор Африке и хронолошки и географски, као и политички различити системи. Такође, изабрани су амбасадори из различитих југословенских република, те дипломате као припадници класичне номенклатуре, али и научници и економисти.

Друго поглавље носи назив **Стручњаци и Африка**. У овом поглављу критички ћемо испитати контакте и слике које су југословенски стручњаци стварали о Африци, а тичу се углавном афричког развоја.

Прво подпоглавље носи назив *"Ако чекамо да се развију, никад се неће развити"*. *Афрички развој и заосталост у очима југословенских теоретичара*, и испитује виђење заосталости и економског развоја. Југословенски теоретичари, као и Тито чији је цитат из

⁶⁰ Владимир Петровић, истакнути историчар међународних односа социјалистичке Југославије, овако нпр. означава југословенске политичке елите 1950их: креатори југословенске спољне политике: Вељко Мићунови, Александар Ранковић, Јосип Броз Тито, Едвард Кардељ те спроводиоци југословенске спољне политике: Милан Баротош, Јосип Ђерђа, Лео Матес, Срђа Прица. Види више у: Petrović, Vladimir, *Jugoslavija stupa na Bliski Istok. Stvaranje jugoslovenske bliskoisotčne politike 1947-1956*, Beograd 2007.

⁶¹ Марка Никезића (Египат 1953-1956), Нијаза Диздаревића (Алжир 1962-1965), Здравка Печара (Мали 1967-1971, Гана 1974-1977), Аца Шопова (Сенегал 1971-1975), Зорана Жагара (Кенија 1982-1986), Чедомира Штрбца (Габон 1988-1991).

говора искоришћен за наслов поглавља, имали су и евроцентристичке теорије, али су временом развијали и друге приступе. Друго подпоглавље носи назив *Trade or aid - preduzeća, privrednici i Afrika*, те испитује репрезентацију многобројних послова које су југословенске фирме изводиле у Африци. Слика Африке код привредника⁶² и предузећа⁶³ помоћи ће нам да утврдимо да ли се на Африку гледало као на "природно тржиште" те колико је на послове гледано економично (trade) односно развојно (aid). Треће подпоглавље носи назив *Оружје слободе и независности - војна помоћ, војни стручњаци и Африка*, те испитује слику великих војних контингента помоћи⁶⁴ односно стручњака на пословима у Африци,⁶⁵ и њихово виђење рата односно антиколонијалне борбе и југословенске улоге у војном развоју Африке. Четврто подпоглавље носи назив *Посредници између светова - југословенски стручњаци у међународним организацијама*, и критички би испитало како су истакнути југословенски стручњаци видели Африку и своју улогу кроз разна под тела УН-а и њихово деловање.⁶⁶ Пето подпоглавље носи назив *Од Устава Етиопије до бокса у Габону - правни, просветни, медицински, спортски стручњаци и Африка*, и испитало би сведочења и слике које су ове разнородне групе струњака оставиле учествујући у разним сферама афричког живота у распону од творења највиших правних актова држава или оснивајуња првих спортских клубова.⁶⁷

Треће поглавље носи назив **Културна елита и Африка**. Ово поглавље ће испитати како је Африка проучавана односно представљана у научним и културним институцијама Југославије.

Прво подпоглавље *Између политике и науке - прва генерација југословенских африканиста*, испитује живот и рад прве генерације африканиста Југославије и то кроз животе и радове Петра Губерине, Здравка Печара, Јокице Хаџи Василеве. Ову генерацију карактерише да су своје везе са Африком формирали на основу личног занимања али да су били у блиском додиру са политиком. Њихова експертиза али и многобројна лична познанства са афричким лидерима, тиме су ушли у службу политике. Иза себе су оставили десетине дела која чине основу африканистике у Југославији. Друго подпоглавље, *Од*

⁶² Нпр. Живко Мучалов, Емерик Блум.

⁶³ Нпр. Енергопројект, Енергоинвест, Партизански пут, Црвена застава.

⁶⁴ Нпр. Алжир (1954-1962), Египат (1956, 1967, 1973), Ангола (1975), Етиопија (1977).

⁶⁵ Нпр. Огромни послови у оквиру којих су војни стручњаци ишли у Етиопију 1950-их, Алжир 1960-их, Либију 1970-их, Зимбабве и Танзанију 1980-их.

⁶⁶ Нпр. Јосип Ђерђа, Милан Бартош, Јанез Становник.

⁶⁷ Нпр. др Леон Гершкович био је творац првог устава Етиопије.

института до друштва - институционализација проучавања Африке испитује тренд институционализације проучавања Африке почевши од оснивања Института за Африку 1963. у Загребу до оснивања Друштва африканиста Југославије 1985/1986. Продукција о Африци добила је веће размере, објављиване су посебне монографије о афричким државама као и на стотине стручних радова у оквиру разних научних институција. Треће подпоглавље, *Од егзотицизма преко négritude, до постколонијализма* испитује пре свега југословенске путописе о Африци. Бројни југословенски посетиоци Африке оставили су јако значајне путописе који описују Африку на различите начине. Уз то биће испитано и која су се дела афричке књижевности, односно књижевности о Африци преводила у Југославији. На послетку би се испитао и феномен афричких утицаја на југословенску књижевност.⁶⁸ Четврто подпоглавље, *Боје слободе и несврстаности - репрезентације Африке кроз културне институције и манифестације* испитује организацију различитих културних догађаја везаних за Африку⁶⁹ као начин хуманизације „Другог“⁷⁰ али и могућу потрагу за несврстаном културом.⁷¹ Пето подпоглавље, *Дуго потребан мост у непознати свет - Музеј афричке уметности.*, бави се оснивањем и активношћу Музеја афричке уметности у Београду. Овај музеј означио је врхунац занимања југословенске културе за Африку и својом је активношћу представљао „мост цивилизација“ односно дидактичко средство у хуманизацији „Другог“ али и оруђе спољне политике и продужену руку југословенске културне дипломатије.

Четврто поглавље носи назив **Обични Југословени и Африка**. Ово поглавље ће испитати како је Африка представљана и како је доживљавана од широких југословенских маса кроз најутицајније посреднике⁷² односно у директном контакту са Африком/Африканцима.

Прво подпоглавље носи назив *"Сад ћу звати другове из Африке!" - Деца и Африка*. Названо је по анегдоти у којој деца у игри „Партизани и Немци“ у Југославији раних осамдесетих, притиснута од стране „Немаца“ прете звањем имагинарних афричких савезника. Испитује како је у уџбеницима, књижевности и кроз образовање деци

⁶⁸ Песник и амбасадор у Сенегалу Ацо Шопов је, на пример, о свом утиску Африке оставио две збирке песама „Песна за црна жена“ и „Црно сунце“ и тако се уврстио у ствараоце аутентичног афричког покрета *négritude*.

⁶⁹ Нпр. Гостовања фолклора, песника, позоришта, изложби.

⁷⁰ Нпр. Тједан Африке, Дан Африке, Недеља египатског филма.

⁷¹ Нпр. Галерија несврстаних у Титограду.

⁷² За најутицајније посреднике сматрамо: образовање, медије и популарну културу.

представљана Африка.⁷³ Овакве, и сличне, представе нуде богату грађу за испитивање. Друго подпоглавље *"Слонови, џунгла, беда, борба" - Вести из Африке*, носи назив по опису вести о Африци које су се могле чути на телевизији и прочитати у новинама, а из критике афричких студената у Југославији шездесетих на овакву, упрошћену, репрезентацију континента. Овај део би критички испитао прво како су набитнији догађаји у афричкој историји, односно југословенско-афричким односима представљани становништву и то кроз анализу штампе и Филмских новости и друго, како је Африка представљана ван "преломних догађаја". Треће подпоглавље носи назив *Свакодневна Африка - Африка у југословенској популарној култури*. Испитало би како је Африка приказивана у популарној култури. Било би испитани телевизијски путописи, затим играни филмови и музика те илустровани листови усмерени поп културу.⁷⁴ Четврто подпоглавље носи назив *Студенти, борци, песници, цареви и последњи краљеви Шкотске - Африканци у Југославији*. Испитаће слику о значајнијим групама Африканаца у Југославији. Највећа и најраспрострањенија група били су афрички студенти. Критички би био испитан и поглед на борце и вође антиколонијалних покрета који су такође у већем броју боравили у Југославији. Дочеци афричких државника чинили су важан део "југословенског фолклора", а "идиличан" однос Тита и афричких вођа постао је један од митова несврстаности као и главних слика које су обични Југословени имали у виду када су размишљали о Африци. Пето подпоглавље носи назив *Апостоли аутентичне револуције и модернизације - Југословени у Африци*. Испитало би искуства обичних Југословена у Африци. Већину је чинило хиљаде југословенских радника али је било и много војника у трупима УН-а.⁷⁵ Потом следи **Закључак** у коме ћемо сумирати резултате истраживања. Затим **резиме** у коме ћемо на енглеском језику представити резултате нашег истраживања. На крају дајемо **Списак извора и литературе**.

Садржај

Предговор

Увод

I Политичка елита и Африка

⁷³ Тако популарна књига за децу из осамдесетих „Јури Мури в Африки“ нуди причу о дечаку који не воли да се купа па стога одлази у Африку.

⁷⁴ Овде ће бити посебно значајно испитати укључивање најпознатијих југословенских уметника и јавности у акцију „Live Aid“ 1985. на прикупљању помоћи за Етиопију.

⁷⁵ Нпр. 14.200 само у мисији на Синају 1956-1967.

1. Пријатељи Југославије и непријатељи човечанства - оквири симболичке географије Африке
2. Африка на дневном реду - преломни догађаји у Африци у југословенским очима
3. Герилац, посредник, модернизатор - Тито и Африка
4. Веома различитим путевима у социјализам - државно-партијски врх и Африка
5. Дешеше са светског Југа - југословенски амбасадори у Африци

II Стручњаци и Африка

1. "Ако чекамо да се развију, никад се неће развити" - афрички развој и заосталост у очима југословенских теоретичара
2. Trade or aid - предузећа, привредници и Африка
3. Оружје слободе и независности - војна помоћ, војни стручњаци и Африка
4. Посредници између светова - стручњаци у међународним организацијама и Африка
5. Од Устава Етиопије до бокса у Габону - правни, просветни, медицински, спортски и други стручњаци и Африка

III Културна елита и Африка

1. Између политике и науке - прва генерација југословенских африканиста
2. Од института до друштва - институционализација проучавања Африке
3. Од егзотизма, преко négritude до постколонијализма - књижевност и Африка
4. Боје слободе и несврстаности - репрезентација Африке кроз културне институције и манифестације
5. Дуго потребан мост у непознати свет - Музеј афричке уметности

IV Обични људи и Африка

1. "Сад ћу звати другове из Африке!" - Деца и Африка
2. "Слонови, џунгла, беда, борба" - медији о Африци
3. Свакодневна Африка - Африка у популарној култури
4. Студенти, борци, песници, цареви и последњи краљеви Шкотске - Африканци у Југославији
5. Апостоли аутентичне револуције и модернизације - Југословени у Африци

Закључак

Резиме

Извори и литература

Библиографија

Извори

Необјављени извори:

Архив Југославије

112 Новинска агенција Танјуг

114 Савез студената Југославије

117 Савез синдиката Југославије

130 Савезно извршно веће

142 ССРНЈ

320 Савезни комитет за науку и културу

507/IX Савез комуниста Југославије, Комисија за међународне односе и везе ЦК СКЈ 1945-1990

748 Институт за међународну политику и привреду

803 Председништво СФРЈ

837 Кабинет председника републике.

Музеј афричке уметности:

- ❖ Архив МАУ, Документација Веде и др Здравка Печара
- ❖ Фото грађа МАУ
- ❖ Хемеротека МАУ
- ❖ Књиге утисака 1977-1991.

Дипломатски архив:

Политичка архива: Египат (1953-1956), Алжир (1962-1965), Мали (1967-1971), Сенегал (1971-1975), Гана (1974-1977), Кенија (1982-1986), Габон (1988-1991)

Строго поверљива архива: (исте земље)

Архив филмских новости

Вести из Африке 1945-1991

Архив РТС

Путописне емисије

Музеј историје југославије

Фото-архив

Објављени извори:

1. Baev, J, *Bulgarian Arms Delivery to Third world countries 1950-1989*, Sofia 2006.
2. Bartoš, Milan, *Spoljna politika nove Jugoslavije*, Glas/SANU, Odeljenje društvenih nauka, knj. 8, Beograd 1960.
3. Broz Tito, Josip *Govori i članci*, Zagreb 1978.
4. Grupa autora, *Razvoj oružanih snaga SFRJ 1945-1985*, Beograd 1990.
5. *Spoljnopolitička dokumentacija (1946-1957)*, Beograd 1990.
6. *Југословенско алжирски односи 1956-1979*, ур. Миладин Милошевић, Београд 2014.
7. Л.А Величаскаја, Т.А. Цалилов, Љ. Димић, М.Ф. Кишкина-Ивањенко, М. Милошевић, Н. Пантелић, А.С.Стикапин, *Југославија-СССР. Сусрети и разговори на највишем нивоу руководиоца Југославије*, том I (1946-1964), Архив Југославије, Београд, 2014.
8. Л.А Величаскаја, Т.А. Цалилов, Љ. Димић, М.Ф. Кишкина-Ивањенко, М. Милошевић, Н. Пантелић, А.С.Стикапин, *Југославија-СССР. Сусрети и разговори на највишем нивоу руководиоца Југославије*, том I (1946-1980), Архив Југославије, Београд, 2016.

Дневници и мемоари:

1. Bebler, Aleš, *Kako sam hitao- sećanja*, Beograd 1982.
2. Bilandžić, Dušan, *Povijest izbliza. Memoarski zapisi 1945-2005*, Prometej, Zagreb, 2005.
3. Blažević, Jakov, *Suprotstavljanja i ljudi. Za Jugoslaviju po svetu*, Beograd, Sarajevo, Zagreb 1980.
4. Ćosić, Dobrica, *Piščevi zapisi (1951-1968/ 1969-1980/ 1981-1991)*, Beograd 2000/ Beograd 2001/Beograd 2002.
5. Dizdarević, Raif, *Od smrti Tita do smrti Jugoslavije. Svjedočenja*, Sarajevo 1999.
6. Dragojević, M., *Razvoj našeg naoružanja. VTI kao sudbina*, Beograd 2003.
7. Duhaček, A, *Ispovest obaveštajca. Uspomene i pad jugoslovenske obaveštajne službe*, Beograd 1992.
8. Hameršeld, Dag, *Putokazi*, Altera, Beograd 2010.
9. Jakšić, Pavle, *Nad uspomenu, II*, Rad, Beograd 1990.
10. Kardelj, Edvard, *Sećanja. Borba za priznanje i nezavisnost*, Beograd 1980.
11. Kavčič, Stane, *Dnevnik in spomini 1-2*, Ljubljana 1988.
12. Marković, Dragoslav Draža, *Život i politika, 1967-1978, I, II*, Rad, Beograd, 1987.
13. Matović, J, *Vojni poslovi Jugoslavije i svet XX veka*, Beograd 2003.
14. Mićunović, Veljko: *Moskovske godine 1956-58*, Zagreb, Liber. 1977.
15. Mojsov, Lazar, *Susreti, ljudi, događaji. 1-2*, Beograd 2007.
16. Nenadović, Aleksandar, *Mirko Tepavac. Sećanja i komentari*, Beograd 1998.
17. Nenadović, Aleksandar, *Razgovori sa Kočom*, Zagreb 1989.
18. Nikoliš, Gojko, *Korijen, stablo, pavetina: memoari*, Liber, Zagreb 1981.
19. *Od Mašuna do Njujorka. 20 stoletje skozi pričevanja štirih slovenskih diplomatov*, ur. Pirjevec, Jože, Ramšak, Jure, Koper 2014.
20. Osolnik, Bogdan, *Med svetom in domovino, Spomini 1945-1981*, Obzorja, Maribor, Novo Mjesto 1992.
21. Petrović, Slavoljub Đera, *Zapisi i svedočenja jednog borca i diplomate*, Beograd 2007.
22. Tepavac, Mirko, *Sećanja i komentari*, Beograd 1998.
23. Tito, Josip Broz, *Autobiografska kazivanja*, 1982.

24. *Titov dnevnik*, priredio Pero Simić, Beograd 2009.
25. Vilfan, Joža, *Delo, spomini, srećanja*, Založba Lipa, Koper, 1978.
26. Vukmanović, Tempo, *Revolucija koja teče, memoari 1-6*, Beograd 1982-1985.
27. Црнобрња, Станко и МИЈ, *Неочекивана промјена. Дневнички записи Богдана Црнобрње из 1961*, МИЈ Београд 2016.
28. Штрбац, Чедомир *Афрички записи*, Beograd 2013.

Научне публикације, преводи, књижевност:

1. *Afrička putovanja*, ur. Bešević Ivanka, Pečar Zdravko, Zagreb 1964.
2. Damian, Ana *Regionalizam i nesvrstanost : (s posebnim osvrtom na odnose između Organizacije afričkog jedinstva i pokreta nesvrstanih zemalja) :* magistarski rad 1989.
3. Đušić, Mićo, *Antikolonijalna revolucija, nesvrstanost, bezbednost*, Beograd 1984.
4. Guberina, Petar, *Crnačka poezija*, predgovor delu *Crnačka poezija* Sarajevo 1956.
5. Guberina, Petar *Tragom afričke crnačke kulture*. U: „*Naša Afrika*“. *Specijalni dvobroj. Polja. Mesečnik za umetnost i kulturu*. Godina 7, broj 55, septembar 1961.
6. Guberina, Petar, *Crnačka poezija francuskog izraza*, pogovor delu *Crni Orfej izbor iz suvremene crnačke i madagaskarse poezije francuskog izraza*, Zagreb 1955.
7. Guberina, Petar, pogovor, Dejvidson, Bazil *Genij Afrike*, Beograd 1977, стр. 297-320.
8. Hadži Vasileva, Jokica, *Afrika: Ideologije I strategije razvoja*, Institut za međunarodnu politku i privredu 1987.
9. Hadži Vasileva, Jokica, *Političko ekonomski razvoj Maroka*, Institut za izučavanje radničkog pokreta 1962.
10. Hadži Vasileva, Jokica, *Problem razvoja i nerazvijenosti u koncepcijama afričkih autora marksističke orijentacije*, Institut za međunarodnu politku i privredu 1986.
11. Hadži Vasileva, Jokica, *Radnička participacija u Africi*, Beograd 1978.

12. Hadži Vasileva, Jokica, *Socijalistička opredeljenja u tropskoj Africi*, doktorska disertacija Beograd 1971.
13. Hadži Vasileva, Jokica, *Стратегиите на револуционарните сили во Африка*, Скопље 1985.
14. Iveković, Ivan, *Afrika u transformaciji: antikolonijalna i socijalna revolucija u bivšim portugalskim kolonijama*, Zagreb 1985.
15. Iveković, Ivan, *Afrika i socijalizam: panorama socijalističkih opredeljenja u zemljama Crne Afrike*, Zagreb 1976.
16. Iveković, Ivan, *Afrika u borbi za drugu nezavisnost*, Zagreb 1990.
17. Kardelj, Edvard, *Istorijski koreni nesvrstavanja*, Komunist, Beograd 1975.
18. Lošić, A., *Odred JNA na SInaju*, Beograd 1968.
19. Mojsov, Lazar, *Dimenzije nesvrstanosti*, Beograd 1980.
20. Mojsov, Lazar, *Dimenzije nesvrstanosti*, Radnička štampa, Beograd 1980.
21. *Muzej afričke umetnosti. Zbirka Vede i dr Zdravka Pečara*, katalog muzeja, Beograd 1977.
22. Pečar, Zdravko *Afrika*, Zagreb 1964.
23. Pečar, Zdravko *Alžir*, Beograd 1959.
24. Pečar, Zdravko Zagorac, Veda, *Egipat. Zemlja, narod, revolucija*, Beograd 1958.
25. Pečar, Zdravko, *Afrička kretanja*, Beograd 1965.
26. Pečar, Zdravko, *Alžir do nezavisnosti*, Beograd 1965.
27. Pečar, Zdravko, *Istorija oslobodilačkog pokreta naroda u Alžiru*, doktorska disertacija Filozofsko istorijski fakultet Beograd 1964.
28. Pečar, Zdravko, *Republikanski Egipat*, Beograd 1955.
29. Salusi, El Adel, *Egipat i Jugoslavija, prisustvo u Africi: komparativna politička i ekonomska istorija*, doktorska disertacija, Fakultet političkih nauka Beograd 1987.
30. Stanko, Nik, *Nesvrstanost i antikolonijalizam*, Beograd 1976.
31. Štaubringer, Zvonko, *Tito - građanin sveta*, Beograd 1974.
32. Štrbac, Čedomir, *Koegzistencija i internacionalizam*, Beograd 1982.
33. Tadić, Bojana, *Osobenosti i dileme nesvrstanosti*, Komunist, Beograd 1982.

34. *Tito - nesvrstanost - savremenost: Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa održanog od 15. do 17. decembra 1986. na Brionima* ur. Bojana Tadić
35. *Umetnost Zapadne Afrike: Zbirka Vede i dr Zdravka Pečara poklon Beogradu*, Katalog izložbe, Beograd 1973.
36. Vrhovec, Josip, *Nesvrstanost u osamdesetim godinama*, Zagreb 1982.
37. Mates, Leo, *Deveti samit nesvrstanih zemalja u Beogradu*, Beograd 1989.
38. Mates, Leo, *Nesvrstanost: teorija i savremena praksa*, Beograd 1970.
39. Mates, Leo, *Počelo je u Beogradu. 20 godina nesvrstanosti*, Beograd 1982.
40. Mates, Leo, Wolfgang Friedman, *Zajednički poslovni poduhvati jugoslovenskih preduzeća i inostranih firmi*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Kolumbija univerzitet Beograd, Njujork 1967.
41. Mates, Leo, *Međunarodni odnosi socijalističke Jugoslavije*, Beograd 1976.
42. *Програм Савеза комуниста Југославије. Усвојен на седмом конгресу Савеза комуниста Југославије 22-26 априла 1958. године*, Комунист, Београд, 1980.

Издања „Седма сила. Документи данашњице“:

1. Avramović, Miodrag, *Žarište krize: Kongo, Laos, J. Vijetnam, Angola, Z. Irijan*, Beograd 1962.
2. Bogdanović, Žika, *Kilimandžaro: zemlja drhti*, Beograd 1962.
3. Božović, Aleksandar, *Kolonijalizam i neokolonijalizam*, Beograd 1964.
4. Đerđa, Josip, *Svet u 1964*, Beograd 1965.
5. Đerđa, Josip, *Svet u 1963*, Beograd 1964.
6. Đerđa, Josip, *Svet u 1965*, Beograd 1966.
7. Dizdarević, Faik, *Kairska konferencija nesvrstanih: profili zemalja učesnica*, Beograd 1964.
8. Đokanović, Tihomir, *Gladni i siti u svetu*, Beograd 1966.
9. Gavrilović, Mladen, *Borba arapskog Juga*, Beograd 1965.
10. Gavrilović, Mladen, *Carevina na krovu Afrike*, Beograd 1968.
11. Hadži Vasileva, Jokica, *Republika Mali*, Beograd 1964.
12. Kešetović, Muhamed, *Prijateljski Tunis*, Beograd 1965.
13. Marinić, Đorđe, *Građanski rat u Nigeriji*, Beograd 1968.
14. Marković, Dragan, *Ekonomsko podređivanje Afrike*, 1966.

15. Marković, Dragan, *Kapital u Africi: Stub kolonijalizma i neokolonijalizma*. Beograd 1963.
16. Marković, Dragan, Milenković, Milutin, *Uporišta kolonijalizma*, Beograd 1965.
17. Marković, Dragan, *Pučevi u Africi*, Beograd 1966.
18. Mates, Leo, *Svet u 1962.*, Beograd 1962.
19. Mates, Leo, *Svet u 1966*, Beograd 1967.
20. Milenković, Milutin, *Alžir. Juče, danas, sutra*, Beograd 1962.
21. Milenković, Milutin, *Sudan posle Abuda*, Beograd 1965.
22. Mosorski, Mladen, *Aparthejd na jugu Afrike*, Beograd 1964.
23. Pečar, Zdravko, *Alžir*, Beograd 1965.
24. Perić, Zoran, *Promene u Gani*, Beograd 1966.
25. Pešić, Dušan, *Angola: svedočanstva o borbi u portugalskim kolonijama*, Beograd 1964.
26. Petković, Ranko, *Lokalni ratovi I svetski mir*, Beograd 1968.
27. Petković, Ranko, *Nesvrstani u akciji*, Beograd 1968.
28. Pindić, Dimitrije, *Organizacija afričkog jedinstva*, Beograd 1965.
29. Prlja, Aleksandar, *Alžir: 20 meseci nezavisnosti*, Beograd 1964.
30. Radovanović, Ljubomir, *Afrika u savremenom svetu*, Beograd 1962.
31. Radovanović, Ljubomir, *Neangažovanost I aktivna koegzistencija*, Beograd 1964.
32. Radovanović, Ljubomir, *Politika neangažovanosti danas*, Beograd 1966.
33. Šantić, Vojin, *Kenija u previranju*, Beograd 1966.
34. Šantić, Vojin, *Rasizam u Rodeziji*, Beograd 1965.
35. Vuković, Branislav, *Radnički pokret I društveno politički uslovu I nerazvijenim zemljama*, Beograd 1965.
36. Žujović, Zoran, *Arapi traže sebe*, Beograd 1962.

Путописи:

1. Bebler, Aleš, *Putovanje po sunčanim zemljama*, Udruženje novinara Srbije, Beograd 1954.
2. Bogdanović, Žika Kilimandžaro: *Zemlja drhti. 100 dana u Tanganjiki, Keniji, Ugandi, Zanzibaru*, Sedma Sila, Beograd 1962.
3. Dara, Janekovic, *Kad mora uzavriju*, Globus, Zagreb 1985.
4. Davičo, Oskar, *Crno na belo*, Prosveta, Beograd 1962.

5. Dragan, Milosavljević, *Harmatan. Pisma iz Afrike*, Plato, Beograd 2004.
6. Džumhur Zuko, *Pisma iz Afrike i Evrope*. Sarajevo 1991.
7. Gajić, Vaso, *Utisci sa puta kroz Afriku*, Narodna knjiga, Sarajevo 1954.
8. Hadžić, Fadil, *Put oko svijeta*, Slava Ogrizović, Zagreb 1961.
9. Jovanović Novak, *Zapisi sa četiri kontinenta*, Podgorica 2003.
10. Litrić, Darko, *Pisma iz Afrike*, Zagreb 1990.
11. Miklja, Dušan, *Crni Sizif - Zapisi iz Afrike*, Narodna knjiga 1985.
12. Miklja, Dušan, *Putopisi po sećanju*, Plato, Beograd 2001.
13. Milačić, Božo, *Sunčana putovanje i bijele noći, zapisi sa putovanja od Islanda do Sahare*, Zagreb 1976.
14. Milašin, Nada, *Afrički spomenar*, Novi Sad 1999.
15. Milić, Živko, *Koraci po vatri*, Kosmos Beograd 1956.
16. Milosavljević Dragan, *Balkanizacija Afrike-Afrikanizacija Balkana*, Beograd 2009.
17. Nikola Vitorović, *Crne suze Konga*, Marko Polo, Beograd 1961.
18. Pečar, Zdravko *Afrika*, Naprijed, Zagreb 1964.
19. Pečar, Zdravko, *Afrička kretanja*, Naprijed, Zagreb 1965.
20. Pečar, Zdravko, *Alžir*, Kultura Beograd, 1959.
21. Radenković, Đorđe, *Pustinja i ljudi*, Novi Sad 1964.
22. Rakočević, Branko N, *Putopisi*, 6. Beograd: Zapis, 1983
23. Rakočević, Branko N.: *Putopisi, Knj. 13*, Beograd: Stručna knjiga, 1986
24. Rakočević, Branko N: *Putopisi, Knj. 16*, Beograd: Književno-izdavačka zadruga "Centar", 1988
25. Savin, Marija, *Put ka suncu*, Ruma 2003.
26. Šekler, Bogdan, *Džambo Afriko*, Beograd 1976.
27. Sekulić, Dušan, *Putokaz za jug*, Narodna knjiga, Beograd 1982.
28. Slobodan Nešovic, *Svitanja i sutoni. Lutanja Evropom, Azijom, Afrikom i Amerikom*, Stvarnost, Zagreb 1976.
29. Štambuk, Zdenko, *Od Zanzibara do Mjesečevih planina*, Kultura Beograd 1957.
30. Štambuk, Zdenko, *Zapisi iz Afrike*, Kultura Beograd 1961.

31. Timotijević, Dušan, *Etiopija juče i danas*, Udruženje novinara Srbije, Beograd 1954.
32. Vitorovic, Aleksandar, *Putopisi i susreti*, Beograd 2001.
33. Volfand, *Naši obrazi v Afriki*, Ljubljana 1982.

Штампа:

Међународна политика

Илустрована политика

Нин

Политика

Борба

Култура

Књижевне смотре

Фронт

Студент

Vijesnik u srijedu

Delo

Marksizam u svetu

Narodna Armija

JAT revija

Литература:

Монографије, студије, зборници:

1. Adamović, Miladin, *Brozovi strahovi. Kako je čuvan Tito i pokušaji atentata*, Autorsko izdanje, Beograd 2004.
2. Addas, Michael *Machines as the Measures of Men. Science, Technologie and the Ideologies of Western Dominance*, Cornel University Press 1989.
3. Aduši, Olivije, *Slike Borbe nesvrstanih i Trikontinentala*. Nesvrstani Modernizmi, Sveska 5, Muzej savremene umetnosti, Beograd 2016.
4. Alistair, Horne, *A Savage War of Peace: Algeria 1954-1962*, London 2006.

5. Allison, Roy, *The Soviet Union and The Strategy of Non-alignment in the Third World*, Cambridge University Press 1988.
6. Alvarado, Manuel et.al, *Representation and Photography. A screen education reader*, Palgrave 2001.
7. Ashcroft, Bill et.al, *Postcolonial studies. Key concepts*. Routledge, London and New York 2000.
8. Baaz, Maria Ericson and Mai Palmberg, *Same and Other. Negotiating African Identity in Cultural Production*, 2001.
9. Baržič, Nikola, *Mala Jugoslavija, Misija Jugoslovenske ljudske armade pri UNEF i v Egiptu 1956-1967*, diplomski rad, Univerzitet Koper, 2010.
10. Bekić, Darko *Jugoslavija u hladnom ratu*, Zagreb, Globus, 1988
11. Berridge, G.R., Anthony Jennings, *Diplomacy at the UN*, Macmillan, London 2001.
12. Betts, Raymond, *Decolonization*, Routledge, London 1998.
13. Bjelajac, Mile, *Diplomatija i vojska,. Srbija i Jugoslavija 1901-1999*, Beograd 2010.
14. Bjelajac, Mile, *Jugoslovensko iskustvo sa multietničkom armijom 1918-1991*, Beograd, 1999.
15. Blažević, Zrinka, *Prevođenje povijesti. Teorijski obrati i suvremena historijska znanost*, Zagreb: Srednja Europa, 2014.
16. Bodrožić, L, *Strategijsko-operativn aiskustva iz lokalnih ratova vođenih posle Drugog svetskog rata*, Beograd 1984.
17. Bogetić, Dragan, *Nova strategija spoljne politike Jugoslavije 1956-1961*, Institut za savremenu istoriju, Beograd 2006.
18. Bogetić, Dragan, Životić, Aleksandar, *Jugoslavija i Arapsko izraelski rat 1967*, Beograd 2010.
19. Bosanac, Gordan, Jurlina, Petar, (ur), *Razvojna suradnja kroz nasleđe pokreta nesvrstanih*, Zagreb 2015.
20. Burke, Peter, *History and Social Theory, Second edition*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1992
21. Casey, Steven, Jonathan, Wright (ed.), *Mental Maps in the Early Cold War Era 1945-1968*, Palgrave-Macmillan 2011.

22. Christiansen, Samantha, Scarlet, Zachary A (eds), *Third World in the Global 1960s*, Bergham Books 2013.
23. Ćirjaković, Zoran, *Globalna Afrika*, Arhipelag, 2012.
24. Clapham, Cristopher, *Third World Politics: An Introduction* London: Routledge, 1985
25. Crowder, Michael (ed), *The Cambridge history of Africa. From c.1940 to c.1975*, Cambridge University Press 2008.
26. Curtin, Philip, *Image of Africa. British ideas and action 1780-1850*, University of Wisconsin Press, 1972. I-II
27. Damjanović, Pero, *Tito pred temama istorije*, Narodna knjiga, Beograd 1972.
28. Dašić, David, *istorija diplomatije*, drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd 2015.
29. Davidson, Basil, *A History of West Africa*, Longman, London 1977.
30. Davidson, Basil, *Africa in Modern History*, 1972.
31. Davidson, Basil, *African Awakening*. London: Cape, 1955
32. Davidson, Basil, *African Genius*, Boston, 1969.
33. Dedijer, Vladimir *Josip Broz Tito – prilozi za biografiju*, Beograd, Kultura.
34. Dedijer, Vladimir, *Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita*, 1-2, Liburnija, Rijeka, 1981; tom 3, Rad, Beograd, 1984
35. Derricourt, Robin, *Inventing Africa. History, Archeology and Ideas*, Pluto Press 2011.
36. Diawra, Mantia, *In Search Of Africa*, Harvard University Press 2000.
37. Dimić, Ljubodrag, Bogetić, Dragan, *Beogradska konferencija nesvrstanih zemalja 1-6 septembar 1961: prilog istoriji Trećeg sveta*, Zavod za izdavanje udžbenika, Beograd 2013.
38. Drace Francis, Alex, *Balkan departures. Travel Writing From Southeastern Europe*. Oxford-New York: Berghan Books, 2009.
39. Dullfer, Jost, Frey, Marc, *Elites and Decolonization in the Twentieth Century* (London: Palgrave-Macmillan, 2011)
40. *Egipat u sećanju Srbije*, Muzej afričke umetnosti 2013.
41. Espozito, Dž.L., *Oksfordska istorija islama*, Beograd 2002.
42. Fage, J.D, Oliver, Roland (eds.), *Cambridge History of Africa*, vol 8. Cambridge University Press 2008.
43. Fannon, Frantz, *Toward the African Revolution*, Grove press, New York, 1967.

44. Fanon, Franc *Crno telo, bele maske*, Novi Sad, Mediteran, 2015.
45. Franey, Laura, *Victorian Travel Writing and Imperial Violence. British Writing on Africa 1855-1902*, Palgrave 2003.
46. Gaddis, John Lewis, *The Cold War. A New History*, Penguin Press, New York 2005.
47. Gleijeses, Piero, *Conflicting Missions. Havana, Washington and Africa 1959-1976*, University of North Carolina Press 2002.
48. Harth, Amy, *Representation of Africa in Western News Media: Reinforcing Myths and Stereotypes*, MA Thesis, University of Illinois 1998.
49. Jakovina, Tvrtko, *Treća strana Hladnog rata*, Fraktura, Zagreb 2011.
50. Jovanović, Jadranka, *Jugoslavija i Savet bezbednosti 1945-1985*, Beograd 1990.
51. Jovanović, Jadranka, *Jugoslavija u Ujedinjenim nacijama 1945-1953*, Beograd 1985.
52. Kanneh, Kadiatu, *African Identities. Race, nation and culture in ethnography, pan-africanism and black literatures*, Routledge 1998.
53. Kapucinski, Ryszard, *Another Day Of Life*, Penguin Books 2001.
54. Keim, Curtis, *Mistaking Africa. Curiosities and Inventions of the American mind*, Westview Press 2013.
55. Klein, Christina, *Cold War Orientalism. Asia in the Middlebrow Imagination 1945-1961*, University of California Press 2003.
56. *Konferencija Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju*, Zbornik radova, IMPP, Beograd 1964.
57. Korasic, John E, *Collecting Africa: African Material Culture Displays and the American Image of Africa 1885-1930*, doktorska disertacija Saint Louis University 2005.
58. Kovač, Senka, *Marsel Griol i naučna preispitivanja na kraju dvadesetog veka*, Muzej afričke umetnosti 2007.
59. Kovač, Senka, *Maska kao znak: tajni jezik zapadnoafričke maske*, Filozofski fakultet 1996.
60. Kulaa, Rinna Elina, *From Tito-Stalin Split to Yugoslavia's Finnish Connection: Neutralism Before Non-Alignment, 1948-1958*, doktorska disertacija, University of Maryland
61. Kuljić, Todor, *Tito – sociološko politička studija*, Drugo dopunjeno izdanje, Gradska Narodna Biblioteka Žarko Zrenjanjin, 2004.

62. Leersen, Joep, Beller, Manfred, *Imagology. The Cultural Construction and Literary Representation of National Character*, Studia Imagologica Amsterdam 2007.
63. Lempi, Džon, T., *Jugoslavija kao istorija. Bila dvaput jedna zemlja*, Beograd 2004.
64. Levi Štros, Klod. *Rasa i kultura. Rasa i istorija.*, Karpoš 2012.
65. Ličina, Marija, *Muzej afričke umetnosti u Beogradu. Nastanak, razvoj, perspektive*, master rad, Fakultet političkih nauka 2013.
66. Liesle, Debbie, *The Global Politics of Contemporary Travel Writing*, Cambridge University Press 2008.
67. MacClancy, Jeremy, *Exotic No More: Anthropology on The Front Lines*, University of Chicago Press 2008.
68. Marga Munkelt et al. (eds.), *Postcolonial translocations. Cultural representations and Critical Spatial Thinking*, Amsterdam, New York 2013.
69. Marković, Predrag, *Beograd između istoka i zapada 1948-1965*, Beograd 1966.
70. Marković, Predrag, *Mentalne mape u Srbiji: uticaj "bliskog Zapada". Početne hipoteze za jedno istraživanje Y: Trajnost i promena. Društvena istorija socijalističke i postsocijalističke svakodnevnice u Jugoslaviji i Srbiji*, Beograd 2011.
71. Martin Meredith, *Fate of Africa. A history of the continent since independence*, New York 2005.
72. Mayfield, James May, *Imagining Revolutionary World Orders: Understanding post colonial state formations as projects of alternative modernities*, master teza California State University 2011.
73. Mazrui, Ali A (ed.), *General History of Africa VIII. Africa since 1935*, Heineman-California-Unesco 1993.
74. McMahon, Robert J, *The Cold War in the Third World*, Oxford University Press 2013.
75. Mehmet, Ozay, *Westernizing the Third World. The eurocentricity of economic development theories*, Routledge 1995.
76. Milošević, Milutin (ur.), *Jugoslavija-Alžir: zbornik radova sa međunarodne konferencije*, Arhiv Jugoslavije, Beograd 2013.
77. Milutinović, Zoran (ed), *Getting Over Europe. The Construction of Europe in Serbian Culture*. Rodopi, Amsterdam 2011.
78. Mirzeoff, Nicholas, *The Visual Culture Reader*, Second edition, Routledge 2001.

79. Mišković, Nataša et. Al, *The Non Aligned Movement and the Cold War*, London, Routledge 2014.
80. Mitrović, Momčilo i dr (ur), *Pola veka Instituta za noviju istoriju Srbije 1958-2008*, Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd 2008.
81. Moffat, Rachel (2010) *Perspectives on Africa in travel writing: representations of Ethiopia, Kenya, Republic of Congo and South Africa, 1930–2000*. PhD thesis, University of Glasgow.
82. Munro, John, *The Anticolonial front: The Cold War Imperialism and The Struggle Against Global White Supremacy 1945-1960*, doktorska disertacija University of California 2009.
83. Murray, Allison, *Framing Greater France, Images of Africa in French Documentary Film 1920-1940*, doktorska disertacija, Univerzitet Virdžinija 1998.
84. Matushevich, Maxim (ed), *Russia in Africa. Africa in Russia*. Africa World Press 2007.
85. Patricia, Palumbo, *A Place in the Sun. Africa in the Italian Colonial Culture From Post-Unification to the Present*, University of California Press 2003.
86. Perović, Latinka, *Dominantna i neželjena elita. Beleške o političkoj i intelektualnoj eliti u Srbiji XIX-XX vek*, Beograd 2015.
87. Petković, Ranko, *Subjektivna istorija jugoslovenske diplomatije*, Beograd, Službeni list SRJ 1995.
88. Petranović, Branko, *Istorija Jugoslavije: knjiga 3 Istorija socijalističke Jugoslavije 1945-1988*, Beograd, Nolit, 1988.
89. Petranović, Branko, Štrbac, Čedomir, Stojanović, Stanislav, *Jugoslavija u međunarodnom radničkom pokretu*, Institut za međunarodni radnički pokret , Beograd 1973.
90. Petranović, Branko, Zečević, Momčilo, *Jugoslavija 1918-1988: tematska zbirka dokumenata*, drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje, Rad, Beograd 1988.
91. Petrović, Vladimir, *Jugoslavija stupa na Bliski Istok: Stvaranje jugoslovenske bliskoistočne politike*, Institut za savremenu istoriju, Beograd 2007.
92. Pirjevec, Jože, *Tito i drugovi*, Beograd 2013.
93. Prashad, Vijay *The Darker Nations. A people's history of the Third World*, New Press, New York 2007.

94. Pratt, Mary Lois, *Imperial Eyes: Traveling and Transculturation*, Routledge, London and New York, 1992.
95. Quinn, Slobodian (ed.), *Comrades of Colour. East Germany in the Cold War Period*, 2015.
96. Reid, Richard, *History of modern Africa*, London 2012.
97. Reno William, *Warfare in Independent Africa*, New Approaches to African History, Cambridge University Press 2011.
98. Rist, Gilbert, *The History of Development. From Western Origines to Global Faith*. Third edition, Zed Books 2008.
99. Rodney, Walter, *How Europe Underdeveloped Africa*, 6th Edition, Bogle L-Ouverture Publications, London and Tanzanian Publishing House, Dar Es Salaam-London 1983
100. Rodney, Walter, *How Europe Underdeveloped Africa*, London 1975.
101. Rubinstein, Alvin, *Yugoslavia and the Non Aligned World*, Princeton University Press 1970.
102. Said, Edvard *Orijentalizam*, Beograd 2008.
103. Said, Edvard, *Kultura i imperijalizam*, Beogradski krug 2002.
104. Sanchez Sibony, Oscar, *Red Globalization. The Political Economy of Cold War form Stalin to Kchrushev*, Cambridge University Press 2013.
105. Scott Giles, Simon and Segal Joes, *Divided Dreamworlds. The Cultural Cold War in East and West*. Amsterdam University Press 2012.
106. Sezer Eme, *Rasprava o kolonijalizmu*, Novi Sad 2015.
107. Sharp, Jo, *Geographies of postcolonialism. Spaces of Power and Representation*, Sage, Los Angeles 2009.
108. Shubin, Vladimir (ed.), *The Hot Cold War. The USSR in Southern Africa*, Pluto Press 2008.
109. Sladojevic, Ana *Muzej afričke umetnosti. Konteksti i reprezentacije.*, Muzej afričke umetnosti 2013.
110. Sretenovic, Dejan *Crna tela, bele maske*, Beograd 2005.
111. Stuparić, Darko, *Diplomate izvan protokola*, Zagreb 1985.
112. Thompson, Scott W., *Ghanas foreign policy, 1957-1966*, Princeton University Press 1969.

113. Todorov, Cvetan, *Mi i Drugi. Francuska misao o ljudskoj raznolikosti*, Biblioteka XX vek, 1995.
114. Triffin, Helen et. Al. (eds.), *The Postcolonial studies reader*, Routledge, London 2003.
115. Tucker, Linda, *Lockstep and Dance. Images of black man in Popular Culture*, University of Mississippi Press 2007.
116. Tucker, Spencer C (ed), *Encyclopedia of Cold War*, Santa Barbara, Denver, Oxford, 2008.
117. V.Y. Mudimbe (ed.), *The Sureptitious Speech. Presence Africaine and the Politics of Otherness*, Chicago University Press 1992.
118. Vestad, Od Arne, *Globalni Hladni rat. Intervencije u Trećem svetu I oblikovanje našeg doba*. Beograd 2008.
119. Vidojević Jelena, *Efekti međunarodne pomoći na razvoj Afrike*, doktorska disertacija u rukopisu, Fakultet političkih nauka 2015.
120. Waters Anthony Jr, Robert, *Historical Dictionary of United States-Africa Relations*, The Scarecrow Press. Lanham, Maryland. Toronto. Plymouth, UK, 2009.
121. Westad, Odd Arne, Leffler, Melvin P, *Cambridge History of the Cold War*, Vol 1-2, Cambridge University Press 2010.
122. Wilkin, Binnie Tate, *African and african-american images in Newsbury winning titles. Progress in portreyals*, Scarecrow Press, 2009.
123. Williams, Chancelore, *The Destruction of Black Civilization. Great Issues of a Race from 4500 b.c to 2000 a.d.*, Third World Press 1974.
124. Willie F. Page (ed.), *Encyclopedia of African History and Culture*, Vol 1-5, Facts on File Inc, 2005.
125. Wintle, Michael, *Image into Identity. Constructing and Assinging Identity in a Culture of Modernity*, Rodopi 2006.
126. Wolff, Larry, *Inventing Eastern Europe. The Map of Civilization on the Mind of Enlightenment*, Stanford University Press 1994.
127. Yenika-Agbaw, Vivian, *Representing Africa in Childrens Literature. Old and new ways of seeing*, Routledge 2008.
128. Young, Robert *Postcolonialism. An Historical Introduction*, Blackwell Publishing 2001.
129. Zacharievitz, Waldemar, *Imagology Revisited*, Rodopi 2010.

130. Zimmermann, Tanja: *Der Balkan zwischen Ost und West. Mediale Bilder und kulturpolitische Prägungen*. Wien; Köln; Weimar: Böhlau 2014.
131. Životić, Aleksandar, *Jugoslavija i Suecka kriza 1956-1957*, Institut za noviju istoriju Srbije, 2008.
132. Берец, Небојша, *ТАНЈУГ и међународно информисање*, Београд 2015.
133. Бонцић, Драгомир, Мисао без пасоша: међународна сарадња београдског универзитета 1945-1960, Институт за савремену историју, Београд 2011.
134. Бонцић, Драгомир, Новинарско и дипломатска висока школа у Београду, Институт за савремену историју, Београд 2013.
135. Животић, Александар, *Форсирање песка*, Одбрана, Београд 2011.
136. Kurten, Filip et. al, *Istorija Afrike-od prapočetaka do nezavisnosti*, Clio, Beograd 2005.
137. Крстић, Марија, *Несврстаност: Поглед из историјске антропологије науке*, Београд, Српски генеолошки центар, 2013.
138. Матицки, Мидораг (ур), *Слика Другог у балканским и средњеевропским књижевностима*, Институт за књижевност и уметност, Београд 2006.
139. Мур Лапе, Ф., & Колинс, Ц., & Росет, П. (2005). *Дванаест митова о глади у свету*. Београд: КЛИО.
140. Стаматовић, А., *Војна привреда друге Југославије*, Београд 2001.
141. Хурани, Алберт, *Историја арапских народа*, Београд 2016.

Чланци:

1. Achebe, Chinua, An Image of Africa. Racism in Conrads Heart of Darkness, *Massachusetts Review* 18.1977
2. Blažević, Zrinka, Potentials of Otherness: The Landmarks for the Foreign Country. U: Zrinka Blažević et. Al, *History as a Foreign Country. Historical Imagery in South Eastern Europe*. Bonn: Bouveier verlag, 2014. 49-61
3. Bogetić, Dragan, Tito i nesvrstani. U: *Tito. Viđenja I tumačenja*, Beograd 2011.
4. Bošković, Aleksandar, The Image of the Other – Friend, Foreigner, Patriot, *Filozofija i društvo* 3/2005.
5. Božić, Jadranka, Ostvarenje Jastva/Sopstva I nesvodljivosti Drugog: etički bezdan susreta sa Drugim, *Etnološko antropološke sveske* 15, 4 (2010) str 77-92.

6. Byrne, Jeffrey James, Beyond Continents, Colours and the Cold War: Yugoslavia, Algeria and the Struggle for Nonalignment, *The International History Review* 2015.
7. Carthagen Troche, Andres, The Representation of Africa in National Geographic, *Supporting Cultural Differences Through Research*, Monograph Series 2011.
8. Čavoški, Jovan, Od Alpa do Himalaja: Ambasador Dušan Kveder i razvoj jugoslovensko-indijskih odnosa, časopis *ANNALES* 24,4,2014.
9. Da Vinha, Luis, Charting Geographic Mental Maps in Foreign Policy Analysis: A Literature review, *Human Geographies – Journal of Studies and Research in Human Geography* (2012)
10. Dimić, Ljubodrag, Historiography on the Cold War in Yugoslavia: From Ideology to Science, *Cold War History Vol 8*, No 2, 2008.
11. Dimić, Ljubodrag, Jugoslavija i Alžir (1961-1965): dve autentične revolucije U: *Jugoslavija i Hladni rat*, Beograd 2014.
12. Dimić, Ljubodrag, Titovo putovanje u Indiju I Burmu U: *Jugoslavija i Hladni rat*, Beograd 2014.
13. Đorđević, Jelena, Postkolonijalna teorija diskursa Y: *Godišnjak fakulteta političkih nauka*, 2008.
14. Gregor, James, African Socialism, Socialism and Fascism: An appraisal, *The Review of Politics* vol. 29, no 3 (Jul 1967) str. 324-353
15. Guelke, Leonard, Guelke, Jeanne Kay, Imperial Eyes on South Africa: Reassessing Travel Narratives, *Journal of Historical Geography* 30 (2004) 11-31
16. Hessler, Julie, Death of an African student in Moscow. Race, politics, and Cold War, *Cahiers du Monde Russe*, 2006 Vol. 47 , 33-63
17. Hodson, Randy et. Al, National Tolerance in Former Yugoslavia, *American Journal of Sociology*, Vol.99, No. 6 (May, 1994), str.1534-1558
18. Hoskins, Linus, Eurocentrism vs. Afrocentrism: A Geopolitical Linkage Analysis, U: *Journal of Black Studies*, Vol. 23, No 2, Special Issue, Image of Africa in German Society
19. Jakovina, Tvrtko, Titos Yugoslavia as the Pivotal state of the Non-Aligned, U: *Tito. Viđenja I tumačenja*, Beograd 2011.

20. Jarosz, L. (1992). Constructing the Black Continent: Metaphor as Geographic Representation of Africa. *Y: Geografiska Annaler Series B, Human Geography*, Vol. 74, No 2, pp. 105-115
21. Kanute, Piere, African Socialism, *Transition*, No 13 (mar- apr 1964), str. 49-51
22. Kilibarda, Konstantin, Non Aligned Geographies in the Balkans. Space, Race and the Construction of the new European Foreign Policy U: *Security Beyond the Discipline: Emerging Dialogs on Global Politics*, York University 2010.
23. Lazarević Radak, Sanja, *Nevidljivi Balkan. Prilog istoriji postkolonijalnih geografija*. Pančevo 2011.
24. Lazić, Milorad, Neki problemi stranih studenata na jugoslovenskim univerzitetima šezdesetih godina XX века, са посебним освртом на афричке студенте, *У: Годишњак за друштвену историју* год 16, св 2 (2009)
25. Lofsdottir, Kristin, Shades of Otherness: Representation of Africa in 19th century Island, U: *Social Anthropology* Volume 16 issue 2 2008.
26. Manigault Bryant, James, The image of Africa in Africana Socialology, *Critical Sociology* 2014, Vol 40 (2) 203-215.
27. Matushevich, Maxim, Probing the limits of internationalism. African students confront soviet ritual. U: *Anthropology of East Europe Review*. 27 (2): Fall 2009.
28. Matushevich, Maxim, Journeys of Hope: African Diaspora and the Soviet Society, *African Diaspora 1* (2008) 53-85
29. Maxim Matushevich, An exotic subversive. Africa, Africans and Soviet everyday. *Y: Race and Class* 2008 49(4) 57-81
30. Miletić, Srđan, Jugoslavija i zemlje Magreba 1956-1958, U: *Spoljna politika Jugoslavije 1950-1961*, Beograd 2008.
31. Milosavljević, Monika, Divlji čovek kao mera Drugosti, *Etnoantropološki problemi* god. 6, sv. 3, 2011.
32. Milutinović, Zoran, Teritorijalna zamka: Danilo Kiš, kulturna geografija I geopolitička imaginacija, U: *Sarajevske sveske* 45-46 (2014)
33. Niebuhr, Robert, Non Alignment as Yugoslavia's answer to Bloc Politics. U: *Journal of cold War Studies*, Vol.13, No 1, Winter 2011, pp.146-179

34. Novikova, Irina, Imagining Africa and blackness in the Russian empire:from the extra-textual arapka and distant cannibals to Dahomey amazing shows-live in Moscow and Riga, U: *Social identities: Journal for the study of Race, Nation and Culture*, Volume 19, Issue 5 2013.
35. Nunn, N. (2007). Historical Legacies: A Model linking Africas's Past With its Current Underdevelopment. *Journal of Development Economics*, 83(1): 157-175.
36. Obradović, Marija, From revolutionary to Clientelistic Party. The Communist Party of Yugoslavia 1945-1952, *East European Politics and Societies and Cultures* Vol 27, No 3
37. Oklopčić, Zoran, the Promises and Failiures of Triple Struggle: Non-alignment, Yugoslav federalism and the struggle for national, social and geopolitical imagination, U: Eslava, Luis et. Al. *Bandung, The Global South and International Law: Critical Pasts and Pending Futures*, cambridge University Press 2015.
38. Petrović, Vladimir, Jugoslavija - Pošteni posrednik između starih i novih spoljnopolitičkih prijateljstava sredinom pedesetih godina. U: *Spoljna politika Jugoslavije 1950-1961*, Beograd 2008.
39. Porter, Eric, Imagining Africa, remaking the world: W.E.B. Du Bois' history for the future U: *Rethinking History: The Journal of Theory and Practice*, 13:4, 479-498, 2009.
40. Quinn, Slobodian, Dissident Guests: Afro-Asian students and transnational activism in the West German protest movement, U: *Migration and Activism in Europe since 1945*, Wendy Pojmann (ed.), New York Palgrave 2008, 33-56
41. Quist Adade, Charles, From Paternalism to Ethnocentrism:Images of Africa in Gorbachevs Russia, *Race and Class* 46 (4) 2008.
42. Rajak, Svetozar, No Bargaining Chips, No Spheres of Interest. The Yugoslav Origines of Cold War Non Alignment, *Journal Of Cold War Studies* Vol.16, No 1, Winter 2014.
43. Ramšak, Jure, Poskus drugačije globalizacije. Slovenska privreda i dežele v razvoju, *Acta Historie* 2015.
44. Rosemann, Phillip, Africa as the "Other" of the West: Problems, Chalenges, Chances, U: *Mtafiti Mwafrika (African Researcher)*, Uganda Martyrs University 1999.
45. Schleicher, Hans-Georg, GDR Solidarity:The German Democratic Republic and South African Liberation Struggle, U: *The Road to Democracy in South Africa*, Volume 3 International Solidarity Part 2

46. Shubin, Vladimir, Traikova, Maria. There is no threat from the Eastern Bloc.Soviet solidarity with anti apartheid.U: *The road to democracy in South Africa*, Volume 3, International solidarity, part II
47. Slobodian, Quinn, The Maoist Enemy. Chinas Challenge in 1960s East Germany, *Journal of Contemporary History*
48. Stanek, Lukasz, Architects from socialist countries in Ghana 1957-1967: Modernism and Mondialisation, неobjављен рад са конференције
49. Subotić, Milan, Sibir na ruskim mentalnim mapama: imperijalni I nacionalni prostor, *Filozofija I društvo*, XXIII (2), 2012.
50. Tasić, Dmtar Otkrivanje Afrike. Jugoslovensko-etioipski odnosi 1954-55 i počeci jugoslovenske afričke politike U: *Spoljna politika Jugoslavije 1951-1961*, Beograd 2008.
51. Van Den Bergh, Erik, Dutch Images of South Africa Reflected in Travel Diaries, *Ecumenical Advice and Research Center on South Africa*, jun 2000.
52. Volland, Nicolai, Translating the Socialist State: Cultural Exchange, National Identity, and the Socialist State in Early PRC, *Twentieth Century China* Vol.33 No 2
53. Vučetić, Srđan, Against Race Taboos. The Global Colour Line in Philosophical Discourse. Неobjављен рад са конференције
54. Vujačić, I. Marx and Engels on Development and Underdevelopment: the restoration of a certain coherence. *History of Political Economy*, 20:3(1988)., pp. 471-498.
55. Williams, S. Ways of Seeing Africa. *The Journal of International African Institute*(2009).,Bibliography, VII-XIV
56. Životić, Aleksandar, Jugoslavija i Bliski Istok 1945-1956 U: *Spoljna politika Jugoslavije 1951-1961*, Beograd 2008.
57. Životić, Aleksandar, Jugoslovenska vojna pomoć Ujedinjenoj arapskoj republici 1967, *Istorija 20. veka* 2007/1, 117-128

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Пошто смо добили на увид и прегледали пријаву теме докторске дисертације Немање Радоњића, и установили да кандидат испуњава све услове за пријаву теме докторске дисертације на Катедри за Општу савремену историју, част нам је да Наставно-научно веће Филозофског факултета извештамо о следећем:

Кандидат Немања Радоњић је одлучио да за израду докторске дисертације предложи тему **Слика Африке у Југославији (1945-1991)**.

Прегледавши приложену документацију, и након обављеног разговора са кандидатом, Комисија је слободна да Наставно-научном већу поднесе следећи

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ
ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидат Немања Радоњић уписао је докторске студије 2015. године на Катедри за Општу савремену историју Филозофског факултета у Београду. Током својих досадашњих студија, Немања Радоњић је показао висок степен научне посвећености и преданости раду. Дипломирао је на Одељењу за историју 2013. године; мастер студије на Одељењу за историју завршио је 2014, а за свој рад *Слика Балкана у часопису National Geographic (1888-2013)* добио је награду „Андреј Митровић“, која се додељује за најбољи мастер рад одбрањен на катедри за Општу савремену историју. Од 2015. године ради као демонстратор на предметима *Пропаганда у 20. веку* и *Амерички 20. век* на Катедри за Општу савремену историју. Његови квалитети уочени су и ван Филозофског факултета, те

је 2015/2016. године био демонстратор и на Факултету политичких наука, на предметима *Друштвена историја Србије 19-20. века* и *Савремена политичка историја*.

Своје научне потенцијале кандидат Немања Радоњић је показао и у иностранству, у оквиру међународних пројеката и конференција. Од 2014. године, у оквиру сарадње Филозофског факултета у Београду и Хумболт универзитета у Берлину, учесник је DAAD пројекта *Changing Representations of Socialist Yugoslavia*. У оквиру овог пројекта, био је на студијском путовању у Берлину, а резултате својих истраживања с тог пројекта изнео је на конференцијама у Пули и Београду. О његовом научном капацитету и преданости раду посебно сведочи податак да је после успешног учешћа на међународним конференцијама „Alternative global geographies“ (Универзитет у Лајпцигу, 2015) и „(Re)thinking Yugoslav Internationalism“ (у организацији Универзитета у Ексетеру и Центра за студије југоисточне Европе у Грцу, Грац 2016), као спољни сарадник укључен у међународни пројекат *Socialism Goes Global*, финсираном од стране Arts and Humanities Research Council.

Кандидат Немања Радоњић је у домаћој и међународној заједници присутан и кроз своје радове, међу којима посебну важност имају радови настали као резултат његових истраживања везаних за докторску тему: „From Kragujevac to Kilimanjaro: Imagining and re-imagining Africa and the self perception of Yugoslavia in the travelogues from socialist Yugoslavia“, *Годишњак за друштвену историју*, 2(2016), стр. 55-89 и „Бубњеви револуције: Здравко Печар и Веда Загорац / Drums of revolution: Zdravko Pečar and Veda Zagorac“, у: Сладојевић, А., Епштајн, Е., (ур.) *40 година Музеја афричке уметности*, Београд 2017. (у штампи). Од посебног значаја је и његова сарадња са Музејом афричке уметности у Београду, где се својим врхунским познавањем Африке и југословенско-афричких односа наметнуо као сталан и незаобилазни сарадник, те је од 2016. ангажован на пројекту *Nyimpa kor Ndzidzi (No man can stand alone)*, поводом обележавања 40 година Музеја афричке уметности.

Наведени радови, као и излагања на конференцијама и учествовање на различитим пројектима у земљи и иностранству, у потуности сведоче о квалификацијама кандидата Немање Радоњића за рад на предложеној теми докторске дисертације. Осим тога, на висок научни потенцијал кандидата указују и његови радови „Not exactly out of Europe, yet somehow on the fringes of the Orient.“ Слика Балкана у часопису *National Geographic* (1888-2013)“, *Годишњак за друштвену историју*, 3 (2013), стр. 73-97, Београд 2013. и „(Dis)unity

in Eating, Brotherhood in Drinking? American Travel Writers Perceptions of Yugoslav Socialist Cuisine“, у: Fotiadis , R., Ivanović, V., Vučetić, R. (eds.), *Brotherhood and Unity at the Kitchen Table? Cooking, Cuisine and Food Culture in Socialist Yugoslavia*, Берлин 2017. (у штампи)

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације колеге Немање Радоњића је истраживање слике Африке у Југославији 1945-1991. године, у периоду Хладног рата, али и у времену када су југословенско-афрички односи били на врхунцу, као део југословенске ванблоковске политике. У оквиру своје докторске тезе, он ће посматрати Африку као жариште борбе за уицај суперсила, у оквиру чега је Југославија била важан афрички партнер, нудећи свој модел социјализма и показујући да је несврстани пут, без ослањања на блокове, могућ. Управо због тога, докторска дисертација Немање Радоњића представља важан прилог проучавању југословенског „трећег“ пута, као и важан прилог глобалној историји Хладног рата, у оквиру које су односи земаља Другог и Трећег света још увек у потпуности занемарена тема.

Иако на први поглед може да делује да је изабрани хронолошки оквир (1945-1991) сувише широк, колега Немања Радоњић је аргументовано образложио овај свој избор с једне стране потпуним недостатком студија које се баве југословенско-афричком сарадњом и сликом Африке у Југославији у овом периоду, док с друге стране овако широк хронолошки оквир даје прилику колеги Радоњићу да слику Африке прати од првих слика насталих под совјетским утицајем (1945-1948), преко дефинисања стратегије нове спољне политике педесетих година и „херојског доба несврстаности“ шездесетих и раних седамдесетих година, до последњег периода, када унутрашњи проблеми Југославије и Африке, али и крај Хладног рата, мењају перцепцију Африке у Југославији.

Основни циљ дисертације Немање Радоњића је да се утврде доминантне југословенске представе о Африци на различитим нивоима (од Тита и политичке елите, преко стручњака и културне и привредне елите, до обичних људи), као и да се утврђене представе упореде са представама Африке у глобалном контексту (слика Африке на Истоку и на Западу), што ће омогућити да се Југославија, и кроз слику Африке, позиционира унутар хладноратовског света. На тај начин, кандидат Немања Радоњић ће настојати да Африку у југословенској имагинацији представи у духу истраживања

Едварда Саида, Ларија Вулфа и Марије Тодорове, и да тако да важан допринос студјама имагологије у српској историографији.

3. Опис садржаја дисертације (структура по поглављима)

Кандидат Немања Радоњић предложио је следећу структуру своје докторске дисертације:

У **Предговору** рада ће бити објашњени предмет, хронолошки оквир и циљ истраживања; потом ће бити дефинисани основни појмови који ће се користити у тексту. У Предговору ће кандидат дати и осврт на изворе и литературу, као и објашњење методолошког приступа.

У **Уводу** ће бити дата контекстуализација теме кроз кратак преглед најважнијих процеса и догађаја у Африци, и у Југославији; потом ће се дати преглед југословенско-афричких односа, који ће омогућити да се стварање слике Африке у социјалистичкој Југославији стави у одређени историјски контекст.

У **првом поглављу** (Политичка елита и Африка) колега Радоњић ће анализирати како се на Африку гледало унутар југословенске политичке елите. Кроз пет потпоглавља, колега Радоњић ће пратити конструкцију слике Африке од стране највиших југословенских институција (Председништво СФРЈ, СИБ, Комисија за међународне односе и везе), политичког врха (Тито, партијски врх), и југословенске дипломатије. На тај начин ће преиспитати на који начин је политичка елита формирала слику Африке у време социјализма, и да ли су и колико хладноратовски догађаји утицали на промене у југословенској репрезентацији Африке.

У **другом поглављу** (Стручњаци и Африка), колега Радоњић ће испитати контакте које су југословенски стручњаци имали са Африком, као и то како су ти контакти утицали на стварање слике Африке. У оквиру овог поглавља, анализираће се и питање „развоја“ и „заосталости“ Африке, али и креирање слике Африке од стране југословенских привредника, војних стручњака, лекара, професора, радника, спортиста.

У **трећем поглављу** (Културна елита и Африка) ће бити анализирано како је Африка проучавана и представљана у научним и културним институцијама у Југославији. У њему ће бити обрађено стварање југословенске африканистике, научних института посвећених проучавању Африке (Институт за Африку, Друштво африканиста

Југославије), али и институција попут Музеја афричке уметности, које су мењале перцепцију Африке у стручним круговима, али и међу обичним људима.

У **четвртом** поглављу (Обични Југословени и Африка) колега Радоњић ће анализирати како је Африка представљана у јавности и каква је била њена перцепција код обичних људи. У оквиру овог поглавља ће бити разматрано како се стварала слика Африке код деце, студената, радника, али и како су медији утицали на стварање те слике. Од посебног значаја је и укључивање Африканаца који су се нашли у Југославији (од студената до државника), као и Југословена у Африци, у предмет истраживања овог поглавља.

У **Закључку** ће бити сумирани резултати истраживања.

4. Основне хипотезе:

Колега Немања Радоњић у свом истраживању полази од научно утемељених хипотеза, међу којима су најважније следеће:

- Југословенска специфична позиција у идеолошком, али и културно-географском смислу, обликовала је и специфичну слику Африке;
- Југословенска слика Африке као слика „Другог“ спајала је у себи и преузете стереотипе из колонијалног периода, али и оштра супротстављања тим стереотипима;
- Није постојала јединствена слика Африке, већ су у југословенској перцепцији постојале „две Африке“ – северна и субсахарска („црна Африка“)
- Без обзира на исте или сличне идеолошке позиције, слика Африке се разликовала у различитим деловима југословенског друштва;
- У постколонијалном периоду, Југославија је градила слику Африке на свом антиколонијализму и несврстаној политици;
- Доминантни, политички дискурс у стварању слике Африке, често је био комбинован са дубоко укорењеним стереотипима о Африци.

5. Методологија истраживања

Колега Немања Радоњић ће за истраживање предложене теме користити традиционалан историографски метод (прикупљање историјских извора и литературе, критика извора, анализа, сређивање резултата, сумирање и експозиција на крају, која

укључује тумачења и закључке). Најважније архивске изворе за своју тему, колега Радоњић је пронашао у Архиву Југославије и Дипломатском архиву, али ће за рад бити коришћени и Архив Филмских новости и Архив РТС-а, као и до сада некористићен Архив Музеја афричке уметности. Уз коришћење периодике, књижевности и мемоаристике, важан део извора чиниће и интервјуи са различитим личностима (југословенске дипломате које су боравиле у Африци, политичари, привредници, новинари, путописци, радници, бивши афрички студенти који су студирали у Југославији), захваљујући чему ће моћи да сагледа различите перцепције Африке у посматраном периоду.

У свом раду, колега Радоњић ће користити различите теоријске приступе, неопходне за савладавање овако озбиљне теме, посматране у широком временском оквиру. Од велике помоћи ће му бити имагологија и теорија репрезентације, без којих је немогуће сагледати слику „Другог“. Слика Африке, поготово у посматраном периоду (1945-1991), била би немогућа без промишљања колонијализма и постколонијализма, тако да ће колега Радоњић у свом раду консултовати и литературу из постколонијалних студија (Едвард Саид, Франц Фанон, Роберт Јанг). Ова литература ће му помоћи да сагледа специфичност југословенског антиколонијалног и постколонијалног дискурса.

С обзиром на жељу колеге Радоњића да социјалистичку Југославију не посматра као „изоловано острво“, него да однос Југославије и Африке посматра у глобалном, хладноратовском контексту, важан ће бити и компаративни метод, који ће он користити у свом раду. Захваљујући компаративном методу, колега Радоњић ће слику Африке у Југославији поредити са сликом Африке у Западној Европи и САД с једне стране, али и са сликом Африке у Совјетском Савезу и Источном блоку с друге стране, те ће захваљујући томе његов рад представљати важан допринос разумевању шире слике Африке у хладноратовском свету.

6. Очекивани резултати и научни допринос

Тема слике Африке и југословенско-афричких односа до сада је необрађена у српској историографији. С обзиром да се ради о значајној теми, добро образложеној, која ће омогућити шири увид не само у односе Југославије и Африке, него и у сложена питања антиколонијалне борбе, хладноратовских криза, односа социјализма и несврстаности и специфичног положаја Југославије у Хладном рату, дисертација колеге Немање Радоњића

ће у великој мери проширити постојећа знања о југословенско-афричким односима. Захваљујући ширини тема које ће бити покривене у његовом раду и захваљујући хронолошком оквиру којим је покривено целокупно постојање социјалистичке Југославије, дисертација колеге Радоњића ће, осим конкретних историјских резултата до којих ће доћи, сигурно пружити ширу и свеобухватнију слику социјалистичке Југославије, њене спољне политике, али и њене позиције у хладноратовском свету. Поред тога, захваљујући озбиљном методолошком приступу, ова дисертација може допринети даљем развоју историјске методологије и отварању нових тема у српској историографији (имагологије, пре свега).

7. Закључак

Имајући у виду све наведено, Комисија је мишљења да кандидат Немања Радоњић, како својим одличним резултатима и преданим радом на докторским студијама, тако и својим резултатима већ исказаним у научним радовима и на научним конференцијама, поседује неопходне способности, знања и научни потенцијал да успешно истражи, научно обради и анализира предложену тему дисертације.

На основу приложених материјала и документације, Комисија је заузела став да се ради о оригиналној идеји и теми значајној за развој српске историографије. На основу свега наведеног, част нам је да предложимо Наставно-научном већу да прихвати предложену тему „Слика Африке у Југославији (1945-1991)“ и дозволи кандидату Немањи Радоњићу да је обради као тему своје докторске дисертације.

У Београду, 10. фебруара 2017.

Комисија у саставу:

др Милан Ристовић, редовни професор
Филозофски факултет у Београду

Љубодраг Димић, редовни професор

Филозофски факултет у Београду

др Дубравка Стојановић, редовни професор
Филозофски факултет у Београд

др Радина Вучетић, ванредни професор (ментор)
Филозофски факултет у Београду